

COVA DE LA FONT MAJOR
ESPLUGA DE FRANCOLÍ (CONCA DE BARBERÀ)

Memòria de la intervenció arqueològica programada realitzada entre
els dies 14 d'octubre a 8 de novembre de 2019

Memòria de la intervenció arqueològica programada realitzada a

**LA COVA DE LA FONT MAJOR
ESPLUGA DE FRANCOLÍ (CONCA DE BARBERÀ)**

Entre els dies 14 d'octubre a 8 de novembre de 2019

Direcció de les intervencions:

Josep Maria Vergès Bosch Carlos Tornero Dacasa

Elaboració de la memòria:

Marta Fontanals Torroja, Patricia Martín Rodríguez, Josep Maria Vergès Bosch.

Participació en les intervencions:

Celia Díez Canseco, Marta Fontanals Torroja, Patricia Martín Rodríguez, Chiara Mesana, Ana Pena Pérez, Iván Ramírez Pedraza, Carlos Tornero Dacasa, Josep Maria Vergès Bosch.

Nom del jaciment: Cova de la Font Major

Altres noms: Cova de les Aigües, Cova del Francolí, Cova de la Vila, Cova del Quicall, Cova del Xampany.

Terme municipal: l'Espluga de Francolí

Comarca: Conca de Barberà

Coordenades UTM 31/N ETRS89: E (X) 341354 N (Y) 4584704.

Altitud: 410 m snm.

Accés: Cal accedir al nucli urbà de l'Espluga de Francolí a través de les carreteres TV-7001 o T700 fins arribar a la rotonda de les Disset Fonts, vora el riu Francolí. Des d'allí, i remuntant el riu, s'arriba a l'accés a la cova.

Context: Sistema càrstic binari actiu a la major part de la cavitat, per on circula el riu subterrani que alimenta la Font Major. La zona situada entre el riu subterrani i les boques actuals es trobava reberta bàsicament per sediment d'origen fluvio-càrstic.

Tipus de jaciment: cova natural d'habitació sense estructures. Lloc d'enterrament inhumació. Santuari prehistòric amb art rupestre. Santuari protohistòric.

Cronologia: romà, ibèric, edat del bronze, calcolític, neolític, paleolític superior i, a nivell paleontològic, pleistocè mitjà.

Direcció: Josep Maria Vergès Bosch / Carlos Tornero Dacasa

Projecte de recerca: Evolució paleoambiental i poblament prehistòric a les conques dels rius Francolí, Gaià, Siurana i rieres del Camp de Tarragona.

Intervencions: 8 de març a 2 d'abril de 1993, 25 de setembre a 1 de novembre de 1997, 16 i 19 de novembre i 29 de desembre de 1998, 17 i 18 de març de 1999, 27 de juny a 5 d'agost de 2011, 14 d'octubre a 8 de novembre de 2019.

Estat de conservació: excel·lent pel que fa als contextos sedimentaris. En el cas de les representacions rupestres és variable, amb elements perfectament conservats fins d'altres molt degradats.

Protecció: al tractar-se d'un jaciment amb una part museïtzada, disposa de tancaments als accessos i personal contractat que el vigila i gestiona.

Sigles del material recuperat: FM19 + Nivell + Número d'objecte.

Propietari dels terrenys: ajuntament de l'Espluga de Francolí

Promotor: Institut Català de Paleoecologia Humana i Evolució Social (IPHES).

Finançament: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya / Ajuntament de l'Espluga de Francolí.

Materials: en dipòsit dels directors de l'excavació al servei de col·leccions de l'IPHES.

Situació	5
Context geològic	6
Topografia i descripció de la cavitat	9
Antecedents històrics	11
Antecedents arqueològics	17
Objectius de la intervenció	21
Metodologia	21
Estratigrafia	22
Datacions absolutes	25
Conclusions	26
ANNEX I. Diari de Camp	32
ANNEX II. Inventari de materials	45
ANNEX III. Estudi de materials	54
ANNEX V. Planimetria	65

1. Situació

El jaciment de la cova de la Font Major es troba situat al nucli urbà de l'Espluga de Francolí, a la comarca de la Conca de Barberà.

L'Espluga de Francolí s'ubica a l'extrem sud-oriental de la Depressió Central Catalana, en la zona de transició entre aquesta i la Serralada Prelitoral Catalana. Aquestes dues unitats es troben separades per la falla de Poblet, per on transcorren, en paral·lel, els rius Francolí i Anguera.

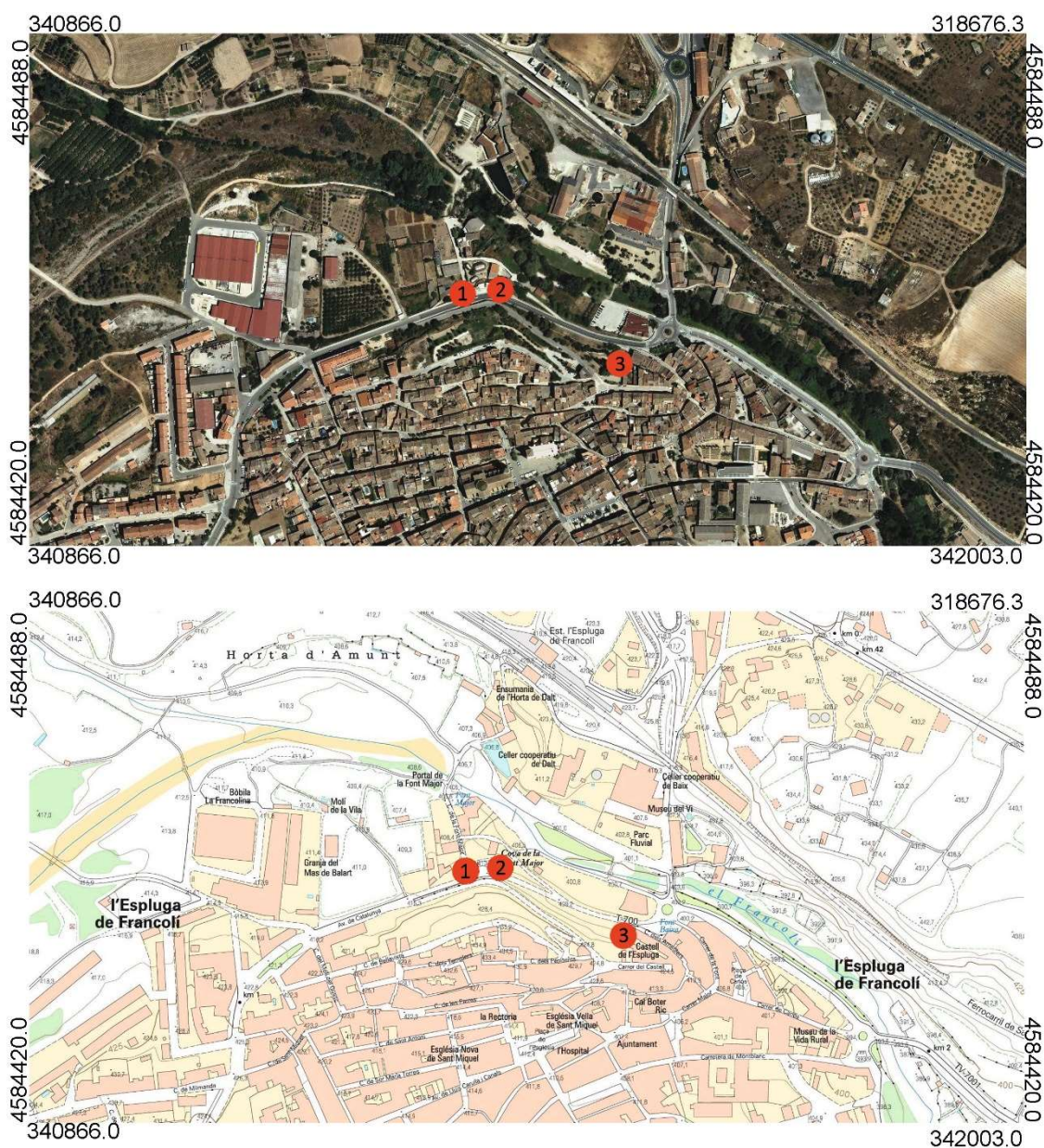

Figura 1. Ortofotomapa (dalt) i mapa topogràfic (baix) amb la situació de les boques naturals d'accés al sistema càrstic de la cova de la Font Major. 1- Cova de la Font Major i Cova de la Vila (boca oest), 2- Cova de la Vila (boca est), 3- Cova del Castell.

La cova de la Font Major (l'Espluga de Francolí, Conca de Barberà), junt amb la cova de la Vila i la cova dels Moros o del Castell, formen part del complex càrstic anomenat Coves de l'Espluga. L'extens sistema càrstic que forma la cavitat, del que se n'han explorat 3590m, es desenvolupa

en sentit est-oest pel subsol de la vila. Actualment s'hi coneixen tres boques d'accés naturals, totes elles situades a la zona nord-est del casc urbà de l'Espluga: la de la cova de la Font Major, la de la cova de la Vila, i la de la cova del Castell. Val a dir que, en realitat, la cova de la Vila ha tingut històricament dues boques d'entrada, però, com que la que es troba adjacent a la de la cova de la Font Major, i aquesta mateixa foren antigament un únic accés, l'assimilem a la boca de la cova de la Font Major i la comptem com una de sola. Les seves coordenades UTM 31N ETRS89 són les següents:

Boca de la cova de la Font Major. E(X): 341.354 - N(Y): 4.584.707 – H: 411.

Boca de la cova de la Vila. E(X): 341.410 - N(Y): 4.584.711 – H:409

Boca de la cova del Castell. E(X): 341.533 - N(Y): 4.584.631 – H:412

Per arribar-hi cal accedir al nucli urbà de l'Espluga de Francolí. El recorregut més pràctic, a no ser que es vingui de la zona del monestir de Poblet, és seguir la N-240 i agafar una de les dues sortides que hi ha entre els kilòmetres 39 a 43, cap a la TV-7001 o la T700. Seguint aquestes, i un cop arribats al riu Francolí, a la rotonda de les Disset Fonts, cal remuntar-lo per la riba dreta fins arribar a les entrades de la cova, ben senyalitzades, situades entre la Font Major i la Font Baixa.

2. Context geològic

Entre els anys 1985 i 1990 l'Equip de Recerques Espeleològiques (E.R.E) del Centre Excursionista de Catalunya (C.E.C), va realitzar diferents treballs d'exploració física i descripció geològica, hidrogeològica i geomorfològica de l'àrea càrstica de l'Espluga de Francolí, així com de la cova de la Font Major. Aquestes tasques es concreten en l'elaboració de diferents publicacions i treballs per part de Josep Maria Cervelló, Antoni Freixas, Miquel Bosch i Martí Romero, el contingut dels quals i amb permís dels autors, es reproduïxen, en part, i com pertinentment s'indica, per elaborar els diferents subapartats següents, destinats precisament a la contextualització i descripció geològica i topogràfica de la cavitat.

2.1. Geologia

El contingut dels apartats que es desenvolupen a continuació reproduïx el contingut de l'estudi geològic, geomorfològic i hidrològic del carst en conglomerats de l'Espluga de Francolí i la Cova de la Font Major, publicat l'any 1986 a la revista Espeleòleg: Cervelló i Torrella, J.M.: El carst conglomeràtic de l'Espluga de Francolí. Espeleòleg 37: 3-10.

L'àrea càrstica de l'Espluga de Francolí es troba en un enclavament geològic d'alt interès, com és el contacte de dues unitats diferenciades: el massís del Priorat i la depressió de l'Ebre. Els relleus de les Muntanyes de Prades són un bloc elevat que forma part del massís del Priorat, el qual, a grans trets, consta d'un sòcol paleozoic (Silúric i Carbonífer) plegat, fracturat i afectat per una important intrusió granodiorítica, i d'una cobertora de materials mesozoics (Triàsic inferior i mitjà a l'àrea estudiada), també afectada per importants fractures NE-SO, i altres d'associades, que individualitzen blocs i que donen al conjunt una configuració tabular inclinada cap a l'est (vall del Francolí). Al nord del massís de Prades, i al peu de la muntanya, trobem la depressió de la Conca de Barberà, que forma part de la depressió paleogena central catalana (conca terciària de l'Ebre).

Els materials dipositats al sector de l'Espluga de Francolí corresponen a l'Oligocè Inferior (Sannoisià inferior), que jeu discordant damunt els sediments atribuïts a l'Eocè. El sector més

acostat al massís de Prades consta d'un tram vermell, amb abundants termes detrítics. Cap a la base, i intercalats entre nivells lutítics, hi trobem nivells de conglomerats (de mètrics a decamètrics) constituïts per materials clàstics arrodonits, carbonatats, amb una fàbrica suportada pels còdols (*clast supported*) i molt cimentats. Són de gran extensió lateral, de geometria lenticular a gran escala i, tal com indiquen els paleocorrents provinents del S-SO, són filagarses procedents de l'àrea del Montsant. La disposició general és d'una gran discordança progressiva, amb cabussaments verticals en el sector proper al massís de Prades, que es fan horitzontals, en poc espai, en direcció a la conca. Aquests materials es posen en contacte amb els del massís de Prades mitjançant la falla de Poblet, fractura alpina inversa de direcció NE-SO, al llarg de la qual afloren materials triàsics (del Buntsandstein i Muschelkalk inferior). Aquesta falla es converteix en normal i s'inflexiona cap al SE davant de Montblanc, seguint una direcció semblant a la de la falla d'esquinçament del Francolí, que desplaça relativament el massís del Priorat del de Gaià, i constitueix el límit oriental de les muntanyes de Prades.

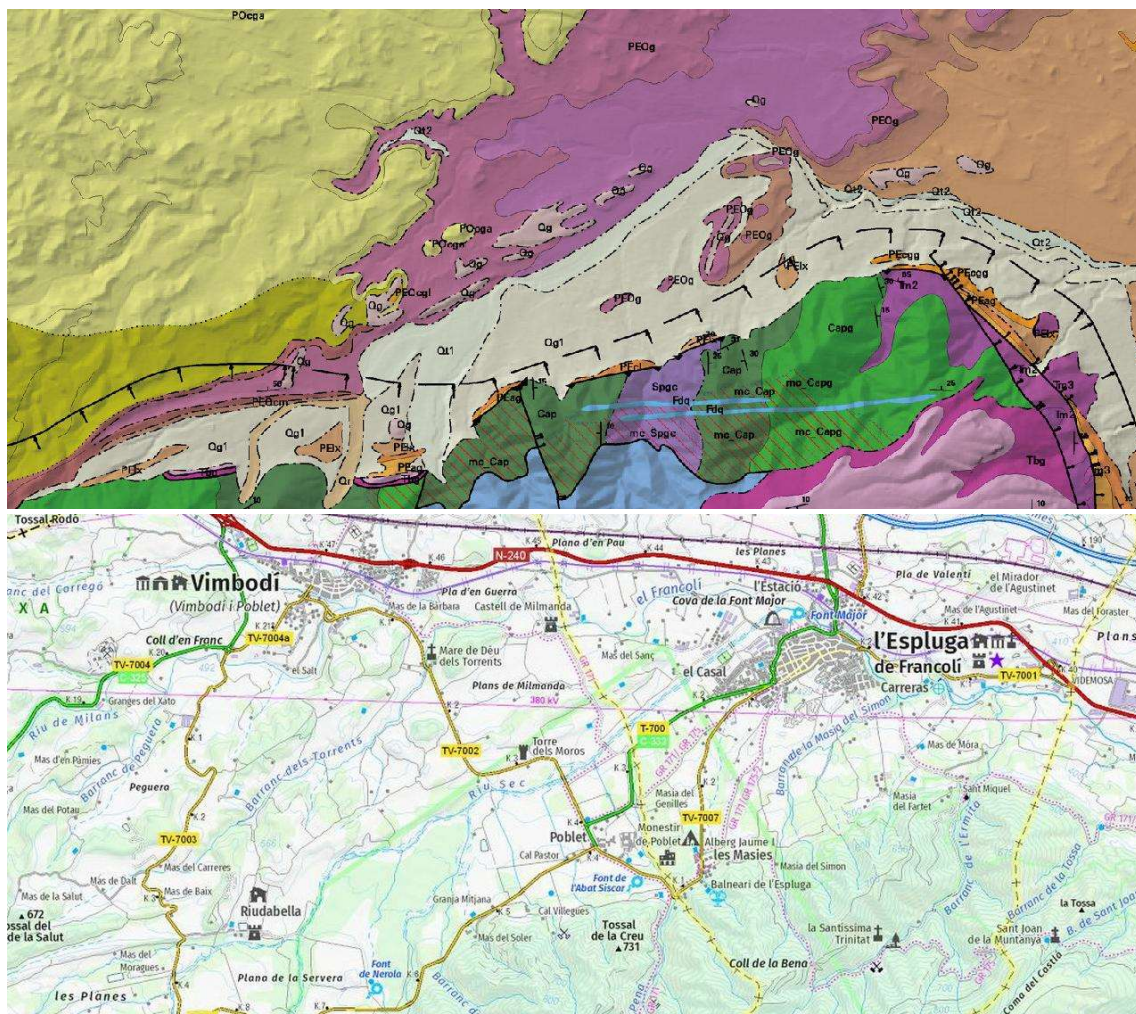

Figura 2. Mapa geològic de la zona on es situa el carst de la cova de la Font Major (a dalt), i mapa topogràfic de la mateixa zona (a baix), per facilitar elements de referència geogràfics.

2.2.- Geomorfologia

El modelat d'aquesta zona és marcadament estructural. A les dues unitats geològiques que s'hi distingeixen (massís de Prades i depressió paleògena) corresponen dues idèntiques unitats de relleu. Les parts altes del massís estan formades per les grans plataformes estructurals de les

calcàries triàsiques, i pels relleus més irregulars excavats a les pissarres i altres materials paleozoics, o a les granodiorites. El desnivell entre aquestes zones elevades i el pla de la Conca és d'uns 700 m. Els cims més alts (Tossal de la Baltasana i Plans de Pagès, 1.203 m; Mola d'Estat, 1.135 m) formen el límit sud de la conca hidrològica que es desenvolupa cap al nord, cap al peu del massís, mitjançant una sèrie de barrancs profundament excavats seguint direccions paral·leles entre si (aproximadament NNE-SSO o N-S): barrancs de Titllar, de Torners, de Castellfollit, de Sant Bernat, etc.

En arribar al pla, aquests cursos torrencials han acumulat importants dipòsits al·luvials que, a la zona de Riudabella - la Mata, recobreixen els materials paleògens amb una interessant i extensa formació quaternària poligènica i molt heteromètrica, relacionada amb el complex de dipòsits fluvials del Francolí i de la Riera Seca, una vall, abandonada per la circulació superficial, que conflueix amb el Francolí just sota el poble de l'Espluga. Aquesta Riera Seca, antiga capçalera epigea del Francolí, fa de límit nord-occidental de la zona estudiada, que té com a vèrtex nord-oriental el nucli urbà de l'Espluga de Francolí.

2.3.- El carst

Si bé la carstificació afecta els materials carbonàtics del Trias mitjà, que formen part de la cobertura mesozoica de Prades, i algunes petites aportacions a la capçalera del torrent de San Bernat (font de la Pena, font dels Boixets) provenen d'aquests materials, aquests formen part d'una altra unitat hidrogeològica, anomenada calcàries del Plans de Rojals. Els petits afloraments triàsics al llarg de la falla de Poblet també estan carstificats, i es coneixen algunes petites cavitats que havien tingut en altres moments el seu interès hidrològic: l'avenc del Julivert i la cova dels Assedegats.

La carstificació més important, però, és la que es desenvolupa en els nivells de conglomerats oligocens que formen part del rebliment paleogen de la Conca de Barberà. Aquests conglomerats, marcadament carbonatats i procedents del gran sistema al·luvial del Montsant, capten, infiltren i drenen cap a l'Espluga de Francolí les aigües provinents dels diferents torrents que baixen del massís de Prades.

Es tracta, doncs, d'un sistema càrstic binari amb aportació al·lòctona, des dels relleus drenats del massís, i unes unitats carstificades al seu peu, que constitueixen un aquífer conglomeràtic.

La morfologia superficial d'aquest carst serà, doncs, molt limitada. Cal destacar, però, que, a la formació quaternària al·luvial de la Mata, descrita abans, s'han desenvolupat embuts i dolines (en alguns casos decamètrics, segurament per carstificació de nivells de conglomerats subjacents) que constitueixen un bell exemple de carst cobert. En aquesta zona de Riudabella - la Mata es troben també petites cavitats excavades en els conglomerats (avenc de la Miganya, cova de la Mata) on s'han observat i estudiat oscil·lacions de nivells temporals d'inundació.

2.4.- La cova de la Font Major

Les cavitats més importants, però, es troben a la zona de descàrrega del sistema, dins del mateix nucli urbà de l'Espluga de Francolí, constituint antics nivells de surgència, penjats respecte el curs actual epigeu del Francolí, que forma un petit engorjat en passar per la part nord de la població. Cal destacar la cova del Castell (dels Moros, o dels Lladres), sota mateix de l'antic castell de l'Espluga i, especialment, la cova de la Font Major (de l'Espluga, del Francolí o de les Aigües) situada pocs metres més amunt de la Font Major (surgència del sistema) i amb unes grans galeries

que es comuniquen amb el curs del riu subterrani que alimenta la Font Major. Aquesta cavitat té una orientació general NE-SO, seguint la direcció de capa dels conglomerats, i ha tingut (i encara té) un paper molt significatiu en la descàrrega del sistema. Les exploracions realitzades han permès el reconeixement de 3590 m de galeries; la major part, seguint el curs del riu subterrani que travessa el nucli urbà, per sota, de punta a punta.

Figura 3. Interior de la cova de la Font Major. Tram de la cova de la Vila o galeria del Quincall.

La Font Major és el punt de sortida de les aigües captades en una extensa zona que es desenvolupa al seu sud-oest. Tradicionalment, es pren aquesta surgència com a naixement del riu Francolí. I, com el seu nom indica, és la font més important, pel seu cabal, de molts quilòmetres al voltant. La conca d'alimentació és superior als 37 Km² i la constant entrada d'aigües a l'aquífer, per la infiltració dels diferents torrents que baixen de les zones més elevades del massís de Prades, li donen un caràcter influenciat.

3. Topografia i descripció de la cavitat

El contingut d'aquest apartat reproduceix, en part, la descripció topogràfica de la cavitat publicada l'any 1991 a la revista Espeleòleg: Bosch, M., Cervelló, J.M., Romero, M: Noves dades sobre la Cova de l'Esplugu. Espeleòleg 39: 4-10.

Les galeries de la cavitat s'estructuren seguint la fracturació que talla els conglomerats, principalment en un sistema en creu NNE-SSO i ESE-ONO. La direcció resultant de la cavitat és, aproximadament NE-SO, seguint la direcció de capa dels conglomerats.

Es distingeixen cinc sectors:

Galeria del Pessebre, galeria del Quincall i accessòries

Són les més properes a les entrades de la cova. La galeria del Quincall és un colze entre dues boques. Les dimensions del conducte son grans, de 10 metres d'amplada, 5 de llargària i un recorregut de 147,5 m, si es tenen en compte també l'enreixat de petites galeries que hi ha prop de la boca més oriental. La galeria del Pessebre és un llarg conducte de dimensions similars a les del Quincall. Antigament els sediments ocupaven la secció fins una alçada de 2 metres sobre el terra actual però en obrir l'entrada actual a la cova es va efectuar un buidat de la galeria. A uns 200 metres de la boca l'acumulació de sediments obliga a avançar per un estret canal de volta que forma la part alta de la galeria, l'amplada pot arribar als 15 metres. Un tram baix de 50 metres, parcialment excavats, porta a la confluència amb el riu. En aquest sector hi ha petites galeries accessòries que s'allunyen del trajecte principal: gatones del Francolí, l'Eixample i gatones de cal Palletes. Aquestes darreres enllacen amb la base del pou obert al pati de cal Palletes, situat al carrer St. Antoni i únic accés a la cavitat fins l'any 1957.

Diàclasis del riu-Somni d'una nit d'estiu-Font Major

Trobat el riu, en direcció N, les aigües s'endinsen en un reixat de galeries sovint inundades. Morfològicament es poden distingir dos sectors ben delimitats. Els trams inicials i mig són un reixat orientat N-S, amb dues o més galeries paral·leles enllaçades per diàclasis obertes E-O. Són conductes estrets i allargassats, amb roca nua i sense sediments. El tram final s'ha desenvolupat aprofitant l'estratificació, són conductes amples amb voltes baixes que porten a la Font Major després de passar diversos trams gairebé sifonats.

Galeria del Llac – Sala del pou de la Biela

La galeria del Llac és la continuació de la cova, remuntant el curs del riu subterrani, des de l'anterior punt de bifurcació, la galeria manté unes seccions de fins a 3 metres d'amplada i 5 d'alçada. La profunditat de l'aigua és variable, des de pocs centímetres fins a més d'un metre. El curs és molt tranquil, sovint imperceptible. Alguns petits conductes, plens de sediments fins, conflueixen provinents del S. El segon d'ells (en el sentit de l'avenç) ha recuperat un cert dinamisme a partir de la construcció de la presa, ja que les aigües, quan arriben a coronar la presa, produeixen una fuga a la cua de la zona negada que reapareix per aquesta galeria. Pujant un petit desnivell, arribem a la sala del pou de la Biela, la més gran de la cavitat, amb més de 15 metres d'amplada, 35 metres de llarg i alçades d'uns 8 metres. El terra està cobert de blocs caiguts del sostre, en el centre del sostre s'obre el pou de la Biela, que constitueix una entrada artificial en aquest sector de la cova. A l'extrem NO de la sala es troba el sífó que va aturar les exploracions fins el 1957.

Galeria ERE i accessòries.

En el fons del sífó s'obre una curta galeria artificial que enllaça amb el fons del pou de bombeig municipal, de 21 metres de fondària. La galeria ERE té unes dimensions mitjanes de 5-6 metres d'amplada i 3 metres d'alçada i el riu hi corre lliurement; són remarcables alguns blocs caiguts del sostre. Més endavant trobem reixat format per la pròpia galeria ERE, l'afluent del Casal, la Bessona del fang i l'anomenat Primer Pis Fòssil. Des de la construcció de la presa, que fa pujar uns 3 metres el nivell de l'aigua, tot aquest tram de galeria queda habitualment inundat.

Galeria Carulla - La Maranya

És la continuació natural de la galeria ERE, però amb amplades de 8 metres en amunt, en canvi l'alçada se situa al voltant d'un metre, restant en alguns punts, només 25-30 centímetres la distància entre l'aigua i el sostre. De tota manera alguns forats al sostre de la galeria permeten d'accedir-ne a una d'antiga i superior, dividida en diversos fragments i que es correspon amb els nivells alts de la Bessona del fang i del Primer i Segon Pis Fòssil. Igual que en la galeria del Llac, també trobem afluents provinents del S, curullats pels sediments.

Els conductes finals (la Maranya) són embrollats a causa de la manca de perspectiva provocada per l'escassa alçada. El final és un sífó fangós que s'enterboleix.

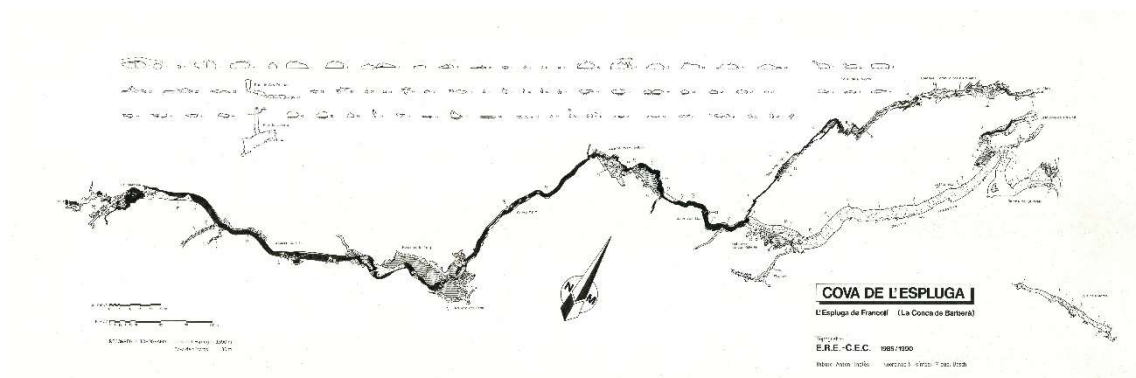

Figura 4. Planta de la cova de la Font Major (cova de l'Espluga) realitzada pel grup de l'ERE del CERC entre 1985-1990

Figura 5. Alçat de la cova de la Font Major (cova de l'Espluga) realitzada pel grup de l'ERE del CERC entre 1985-1990

4. Antecedents històrics

El contingut d'aquest apartat reproduceix, en bona part, els fets relatats en l'obra Història de l'Espluga de Francolí, d'Antoni Carreras, publicada l'any 2004.

A l'hora de repassar els antecedents històrics de les coves de l'Espluga hem de distingir entre la cova de la Vila (cova del Quincall, del Xampany, d'en Minguella), la cova de la Font Major (de l'Espluga, de l'Aigua, de la Biela, del Palletes) i la cova del Castell (dels Moros, dels Lladres). Les tres formen part del mateix sistema càrstic, si bé, degut al fet que, en un moment indeterminat, van quedar separades per esfondraments i rebliments sedimentaris, en època històrica se les ha conegut com a coves diferents. La cova de la Vila i la cova del Castell sempre han tingut connexió amb l'exterior, mentre que la cova de la Font Major quedà segellada, probablement en època romana, i no fou redescoberta fins el 1853.

4.1 La cova de la Vila

Es creu que el terme Spelunca, esmentat ja en documents del segle XI, del que prové el nom de la població de l'Espluga de Francolí, feia referència a la cova de la Vila. De fet, ja en un capbreu de 1558, parlant de la cova de la Vila, es diu "...cova o spellunca de hont pren lo nom de Spluga...".

Arran de la troballa d'una sivella medieval a les excavacions arqueològiques realitzades per Margarida Genera el 1999, i a la datació, en base a la tipologia constructiva, dels murs de tancament d'ambdues boques (Carreras 2000), se li suposa un ús en època medieval.

Durant la dècada de 1920, i fins 1936, la cova fou utilitzada com a cava per a la producció del "Xampany Francolí", marca creada el 1921.

Figura 6. Publicitat del cava Francolí en paper secant, 1926 (esquerra). Vista de la cova de la Vila durant el seu ús com a cava (dreta a dalt) i durant l'època en que s'hi cultivaven xampinyons (dreta a baix)

El 1938, amb l'establiment del front en els rius Segre i Ebre, l'exèrcit republicà la utilitzà com a polvorí. El dia 8 de gener de 1939, davant l'avenç de les tropes franquistes, i per tal que no caigués en mans de l'enemic, la munició que guardava es tragué a l'exterior, a la llera del riu, i es volà. L'ona expansiva de l'explosió va causar destrosses a algunes cases dels voltants. Desconeixem si la cova també es va veure afectada.

Després de la guerra civil, la cova va tornar a ser utilitzada per a finalitats industrials, en aquest cas per al cultiu de xampinyons, comercialitzats en fresc i en conserva amb el nom de *Champignons de Paris* "Champi".

Figura 7. Vista d'un tram de la cova de la Vila a finals de la dècada de 1980 (foto JM Cervelló, E.R.E.)

Un cop finalitzada aquesta activitat, i després d'uns anys d'abandó, la cova fou rehabilitada l'any 1999 per entrar a formar part dels espais visitables de les Coves de l'Espluga, la denominació turística de la cavitat.

4.2 La cova de la Font Major

La primera referència a la cova de la Font Major la trobem al llibre d'actes municipals de l'Espluga de Francolí, amb data de 21 d'abril de 1853. En aquestes es descriu l'entrada i exploració de la cavitat realitzada per un grup format per l'alcalde, Joan Guasch, el tinent d'alcalde, Antoni Borràs, el secretari, Francesc Torres, els hisendats Francesc Hernández i Francesc Güell, els paletes Antoni Andreu, pare, i Antoni Andreu, fill, i els mestres d'obres, i encarregats de les obres que s'estaven realitzant a la Font Baixa, també pare i fill, Salvador Andreu i Salvador Andreu. L'accés a la cova es va realitzar a través del pou de cal Palletes, al que, en el relat, s'hi fa referència com un pou ja construït, el que fa pensar que l'existència de la cavitat ja era coneguda, almenys pels propietaris de la casa. Durant aquest primera expedició van explorar bàsicament la part no inundada i un tram del riu subterrani.

El 26 d'octubre del mateix any s'organitzà una nova expedició, amb la intenció d'explorar el tram del riu subterrani. Aquest cop l'equip estava format per l'alcalde, Joan Guasch, el tinent d'alcalde, Antoni Borràs, el secretari, Joan Oromí, els metges cirurgians Marià Pérez i Josep Borràs, el notari de Montblanc Carles Monjar, el mestre d'instrucció primària Josep Tordo Albeytar, el paleta Antoni Andreu, l'aprenent de barber Maties Fabregat, i els pagesos Josep Balsells, Josep Casares i Miquel Pere. En aquesta ocasió es remuntà el riu i s'arribà fins una "gran cova" amb blocs caiguts del sostre, on el riu brollava d'un forat. Era la sala on uns anys després, el 1885, l'Ajuntament excavaria l'anomenat pou de la Biela, que acabaria donant-li nom.

Gairebé un segle després, el 28 d'agost de 1956, un equip format per Josep Castell Sabater, Miguel Fernández, Salvador Lladó, Antoni Mesalles i Salvador Pallarés, del Centre Excursionista

Pirinenc, juntament amb alguns espluguins, entre ells Josep Farré Gual, promotor de la iniciativa, explorà, a més de les parts ja conegudes, les que avui anomenem diàclasi del riu i la galeria principal fins “*debajo de la carretera, siendo oídas perfectamente las pisadas de los animales de tiro*”. El 29 de setembre i el 8 i 9 de desembre es repetiren les visites, per tal de continuar explorant i aixecar una topografia de la cavitat. Amb l’ajut d’aquesta i de la informació recollida es localitzà una antiga boca segellada per sediments, que fou desobstruïda el 17 de gener de 1957 per una brigada de l’Ajuntament.

A partir d’aquella data, i un cop publicada la topografia de Josep Castells (1957), les exploracions es van centrar a l’entorn del sifó de la sala del pou de la Biela. El mateix 1957, Antoni Ballester, de l’Equip de Recerques Espeleològiques del Centre Excursionista de Catalunya (ERE-CEC.) realitzà una primera immersió amb escafandre autònom al sifó terminal, sense aconseguir superar-lo.

L’abril de 1957 un grup de la Societat d’Exploracions Submarines (SES), encapçalat per Pep Darder, realitzà un nou i exitós intent de superar el sifó. El primer en aconseguir-ho fou Diego Ciuraneta Franch, a qui seguí el metge Domènech, president de la SES. Exploraren uns 50 metres de galeria després del sifó.

Figura 8. Pas del primer sifó per part del grup de la Societat d’Exploracions Submarines (SES)

El 21 de gener de 1962, un bussejador del Grup Espeleològic de Badalona va recórrer també uns 50 metres de galeria inundada però es va fer enrere per l’enterboliment de l’aigua.

El 18 de juliol de 1965, Josep Subil i Esteve Petit, de l’ERE del CEC, tornaren a passar 50 metres del sifó, i van recórrer 300 metres de galeries, fins una ampla sala de sostre baix.

El mateix 1965, l’Ajuntament perforà un nou pou, proper al de la Biela, per instal·lar-hi una bomba d’extracció d’aigua. Aquest pou, conegut com pou de l’Ajuntament, no connectava directament amb la cavitat. Per aquest motiu, l’any 1971, s’enllaçà amb el tram del sifó a través d’una petita mina. La dècada de 1960 el pou de la Biela fou eixamplat després d’uns enfonsaments clàstics a la sala de la Biela.

A partir del 1957, en paral·lel a la recerca espeleològica i a les intervencions de l'Ajuntament per reforçar el subministrament d'aigua del poble aprofitant el riu subterrani, s'inicià l'espoli del registre arqueològic. Molta gent, atreta per les troballes de restes arqueològiques realitzades a les galeries de l'entrada s'hi endinsava per "excavar" i treure materials.

Salvador Vilaseca, en el seu article de 1959 a la revista Ampurias, dedicat a la troballa d'un conjunt d'objectes de bronze, comenta que "el aspecto actual de la cueva no corresponde tampoco al que tenía al ser redescubierta, pues, con el momentáneo propósito de dedicarla a fines Industriales, fué vaciada en gran parte, dándosele la altura actual, la cual permitió, por un tiempo, el acceso a la misma de carros, camiones y tractores.". En l'article de 1969 a Trabajos de Prehistoria situa cronològicament els treballs de buidat de la cavitat i els efectes sobre el jaciment que aquest provocaren, "La mayor destrucción del yacimiento arqueológico que existía cerca de la entrada se llevó a cabo al ser vaciada casi enteramente la cavidad con aquel primer propósito, en el primer trimestre de 1957. Una brigada de obreros trabajó durante semanas empleando tractores, camiones y otros potentes medios de vaciamiento y desescombroy, en consecuencia de destrucción".

A partir de 1957, i fins mitjans de la dècada de 1960, Salvador Vilaseca i la seva filla Lluïsa, exploraren la cova i en realitzaren l'estudi des del punt de vista arqueològic. El 1963 l'Ajuntament, potser com a resultat de l'interès arqueològic que posà de manifest aquests treballs, decidí construir un tancament a la boca.

Figura 9. Postal de l'Agrupació Pessebrista de l'Espluga de Francolí, 1968

El 1967 s'il·luminà la cova fins al llac, excavant una rasa per facilitar-hi el pas, i s'obrí al públic amb una escenificació del Pessebre Vivent que ocupà uns 200 metres de la galeria principal. Les representacions del Pessebre Vivent s'hi portaren a terme entre 1967 i 1977.

Durant l'estiu de 1967 la junta del Casal i l'Ajuntament feren proves per tal d'esbrinar la capacitat hídrica de la cova. Aquestes van consistir en l'extracció, mitjançant tres bombes de 25.000 i 30.000 litres/hora, de l'aigua del primer sifó de la sala del pou de la Biela. Després de 15 hores de bombeig el sifó quedà assecat i els senyors Batet, Prats i Joan Calbet Fonoll, membres de la junta del Casal, el travessaren i recorregueren uns 138 metres de galeries, fins un llac d'una profunditat superior al metre. L'expedició se suspengué perquè, sense l'acció de les bombes, el nivell de l'aigua del sifó anava pujant.

No fou fins el mes d'abril de 1985, divuit anys més tard, que un equip format per membres de l'ERE reinicià els treballs en profunditat a la cova, ajudats pel Casal de l'Espluga i l'Ajuntament. Entre els membres de l'equip hi havia Miquel Bosch i Antoni Anglès, com a topògrafs, Josep Maria Cervelló, geòleg, i Martí Romero com a coordinador, i altres entre els que destaquen Montserrat Ubach i Toni Nubiola, com a fotògraf, Toni Amenós i Valentí Zapater. S'explorà i tornà a topografiar de forma exhaustiva el tram comprès entre les boques i el primer sifó, realitzant-hi noves descobertes.

El 14 de setembre de 1985, aprofitant un període de sequera i amb l'ajut de bombes d'extracció d'aigua per baixar el nivell a la zona del sifó, diversos membres de l'equip superaren el primer sifó i iniciaren els treballs en el tram post-sifó. Això es repetí dos cops més, el que va permetre explorar, documentar i topografiar més d'un quilòmetre de galeries, fins un nou sifó, que no fou possible superar.

A finals de 1985 s'havien explorat 2.700 metres de cova, el que gairebé triplicava el recorregut conegut abans de l'inici d'aquests treballs, el mes d'abril.

L'any 1986 l'Ajuntament projectà i construí (al llarg de setembre i octubre) una presa subterrània a la sala de la Biela, amb l'objectiu de regular i emmagatzemar l'aigua del riu subterrani per a l'abastiment de la població. Aquesta presa inundà un llarg tram de galeries posteriors al sifó, i un pou que es va perforar a l'altra banda del sifó possibilità l'extracció d'aigua.

Entre els anys 1986 i 1990 l'ERE es dedicà a acabar l'estudi hidrogeològic del sistema càrstic de la Font Major, i amb aquesta finalitat es van explorar totes les cavitats situades a la zona d'absorció del sistema (cova dels Xaragalls, avenc del Julivert, avenc de la Migranya i la cova de la Mata o dels Bassots).

El mes de gener de 1990, per tal de millorar l'aprofitament de les aigües subterrànies, l'Ajuntament va realitzar una perforació de 13 metres de fondària en un lloc marcat per l'ERE posterior al sifó.

Les condicions climatològiques de l'estiu de 1990 portaren a organitzar una nova campanya de l'ERE, i així el 26 d'agost es realitzà l'enllaç entre les diàclasis del riu i les galeries de la Font Major, surgència del sistema. A partir del 6 de setembre, les exploracions en aquest sector, on es topografiaren més de 500 metres de galeries, es van combinar amb exploracions darrere el primer sifó i diversos intents infructuosos per superar el segon.

L'any 1993, atesa la importància arqueològica i geològica de la cavitat, es va museïtzar i obrir al públic. El projecte tirà endavant amb el suport de l'Ajuntament, la Diputació de Tarragona i els Servei Territorial d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. L'idea d'aquest projecte i la seva realització fou obra d'un equip del Centre d'Estudis Locals de l'Espluga de Francolí, format per Ramon Rosich Trullols com a dissenyador, Ramon Guasch Montserrat com a fotògraf, Ramon

Vidal Rull en la reconstrucció de peces, Valentí Martí Canudas i Josep Maria Sendra Orpinell en el suport tècnic, Jordi Roca Armengol i Filo Farré Anguera com a assessors lingüístics i pedagògics, i Antoni Carreras Casanovas en la creació del guió museogràfic i direcció del projecte.

L'any 2000, amb l'ajut dels Fons Europeus, i aportacions de la Diputació de Tarragona i de l'Ajuntament, el mateix equip habilità la cova de la Vila per incloure-la dins l'espai museïtzat.

Posteriorment, l'any 2012, es renova completament la proposta museogràfica de la cavitat, fent-la més experiencial mitjançant la incorporació de diferents audiovisuals on es recreen escenes quotidianes de diferents períodes de la prehistòria. Aquesta remodelació va ser finançada a través de la Dirección General de Bellas Artes y Bienes Culturales del Ministerio de Cultura i l'Ajuntament de l'Espluga.

4.3 La cova del Castell

De la cova del Castell o dels Moros no se'n té documentació que permeti saber des de quan és coneguda, ni si va tenir algun ús en el passat. Si exceptuem els gravats descoberts el desembre de 2019, de difícil adscripció cronològica, no s'hi coneixen troballes d'interès arqueològic, ni apareix citada de forma explícita en cap document escrit anterior al segle XX.

Amb anterioritat al 1997, data en què s'habilità la cavitat per passar a formar part dels espais de la cova-museu de la Font Major, tan sols sabem que durant la guerra civil de 1936-1939 s'utilitzà com a refugi antiaeri. De fet, l'1 de gener de 1939, durant el bombardeig de l'aviació franquista sobre l'Espluga de Francolí, va servir de refugi als habitants de les cases de l'entorn. Actualment s'usa com a cova-escola per a la realització de tallers de prehistòria per a les escoles que la visiten les Coves de l'Espluga.

5. Antecedents arqueològics

El dia 5 de febrer de 1957 l'espluguí Joan Farré Gual comunicà al seu col·lega de professió Salvador Vilaseca, en aquells moments Comisario Provincial de Excavaciones, la notícia de l'obertura de la boca de la cova de la Font major, realitzada uns dies abans, el 17 de gener, i l'aparició de restes arqueològiques a l'interior de la cavitat. Vilaseca feu arribar la nova a Lluís Pericot García, Delegado de Zona de Excavaciones Arqueológicas, qui visità la cova l'11 de maig de 1957, acompanyat del mateix Vilaseca, de Lluís Carulla Canals, de Josep Rendé Sabaté, alcalde de l'Espluga de Francolí, i d'alguns regidors.

Quan Lluís Pericot visità la cova, aquesta ja havia estat buidada, durant el primer trimestre de 1957, i bona part del jaciment, principalment el situat a la galeria del Pessebre, havia estat destruït.

Pericot autoritzà la realització d'excavacions arqueològiques a Salvador Vilaseca i, probablement, recomanà prendre mesures per protegir el jaciment. Amb aquest objectiu, el mes de juny, es construï un mur de pedra en sec a la boca per impedir-ne l'accés. No obstant, sembla ser que l'esmentat mur no va trigar gaire a ser derruït. L'espoli del registre arqueològic per part de de curiosos i afeccionats continuà fins el 1963, data en que es realitzà un tancament sòlid.

En un primer moment Salvador Vilaseca recollí materials d'entre els sediments extrets de la cova i abocats a la llera del riu Francolí, en recuperà alguns en possessió d'obriers que havien participat en els treballs de buidat, i va documentar i excavar els testimonis del rebliment que havien quedat

en contacte amb les parets de la cova. Posteriorment, i fins 1964, com a mínim, hi realitzà, juntament amb la seva filla Lluïsa Vilaseca, excavacions, i exploracions vers l'interior, principalment a l'entorn de la sala del Llac.

Figura 10. Salvador i Lluïsa Vilaseca durant una de les seves intervencions a la sala del Llac, la que ells anomenaven Sala P

Els resultats dels seus treballs es poden consultar en dos articles que va publicar sobre el jaciment: un a la revista *Empúries*, l'any 1959, centrat en un conjunt d'objectes de bronze localitzats a la zona de la Mamella, i l'altra, força més extens, a *Trabajos de Prehistoria*, el 1969.

Entre el 8 de març i el 2 d'abril de 1993 es realitzà una intervenció arqueològica sota la direcció de Lourdes Burés Vilaseca, de l'empresa CODEX SCCL-Arqueologia i Patrimoni. Aquesta Intervenció vingué motivada per la intenció de l'ajuntament de l'Espluga de Francolí de rebaixar el dipòsit sedimentari des de gairebé l'entrada de la cova fins la sala del Llac, per aconseguir més distància entre el sostre i el nivell de circulació, facilitar l'accés a la zona del riu subterrani, i ampliar així la zona visitable. L'objectiu inicial de la intervenció era realitzar el seguiment de l'extracció de sediments per tal d'evitar que els treballs afectessin nivells o materials d'interès arqueològic.

El dia 1 de març de 1993 es realitzà una prova per tal d'avaluar el funcionament de la màquina excavadora i la seva mobilitat en l'interior de la cova. L'escassa ventilació de les galeries interiors i les seves reduïdes dimensions provocaren una elevada concentració de gasos procedents de la combustió del motor de la retro-excavadora, generant una atmosfera irrespirable. Davant del perill d'asfíxia i intoxicació s'abandonà el projecte d'extracció de sediments per mitjans mecànics. De fet, com que la realització del projecte amb mitjans manuals, que era l'altra alternativa, es considerà inviable, es van paraitzar les obres a l'espera de trobar una solució.

Mentre, es va decidir realitzar una sèrie de cales al llarg del recorregut per tal d'avaluar la repercussió d'un condicionament de tal magnitud, i l'afectació que tindria sobre nivells o materials d'interès arqueològic.

Així doncs es realitzaren dues cales, a 130 i 160 metres de la boca, respectivament, a uns 230 m s'aprofità una rasa ja existent per descriure l'estratigrafia, i en un lloc sense especificar situat entre el final de la galeria del Pessebre i la sala del Llac, amb presència de nivells de cendres intercalats amb llims, es realitzà un sondeig de 1,5 x 1 metre. En cap d'aquests punts es localitzaren restes arqueològiques.

Poc després, durant les obres de construcció d'un petit estany artificial a l'interior de la cavitat, a uns 200 metres de la boca, realitzades en el marc de la museïtzació de la cova, aquest cop sense control arqueològic, aparegueren restes de fauna pertanyents a les espècies *Dicerorhinus mercki*, *Equus caballus*, *Crocota spelea* i *Cervus elaphus*. Aquesta associació faunística s'atribuí cronològicament al Plistocè mitjà o inicis del Plistocè superior.

Arran d'aquesta troballa, Margarida Genera Monells visità la cova l'11 d'octubre de 1993 per documentar el context estratigràfic i sedimentari de la descoberta, i valorar les accions a emprendre. Durant la visita recollí fragments d'ossos llargs i de banya de *Cervus* sp., i restes de quars, que interpretà com una possible aportació antròpica. En aquell moment no s'hi portà a terme cap altra intervenció.

Quatre anys més tard, entre el 25 setembre a 1 novembre 1997, la mateixa Margarida Genera realitzà una intervenció arqueològica per tal de "procedir a l'extracció d'una sèrie de mostres en la cavitat principal, per tal de reunir suficients dades que ens permetessin elaborar un projecte d'investigació més ampli en aquest jaciment, sobretot pel que fa a l'estudi cronoestratigràfic" (Genera, 1997, memòria d'excavació).

En la memòria s'esmenten les característiques i el contingut arqueo-paleontològic de quatre punts de mostreig: P1 i P10, a l'entrada de la cavitat, i P22 i P29, a la sala 2.

P1. Bretxa amb còdols calcaris que conté ceràmica, sílex, restes de carbó, fragments de gasteròpodes i abundants restes òssies de Lagomorfa, algunes d'elles de color negre.

P10. Argiles ben laminades amb restes òssies de peixos.

P22. Sorres fines amb laminació paral·lela. S'hi ha localitzat un petit fragment d'os indeterminat.

P29. Sorres fines amb laminació paral·lela. Abundants restes de quiròpters.

Entre els dies 16 i 19 de novembre i el 29 de desembre de 1998 Margarida Genera hi portà a terme una nova intervenció, aquest cop a la cova de la Vila, on obrí dues cales, cales 1 i 2, de 4 x 4 metres, i una rasa de 6 metres de longitud per 1 metre d'amplada transversal a l'eix longitudinal de la galeria, i en contacte amb el lateral sud-oest de la sala 1. L'objectiu d'aquests sondeigs era verificar l'existència o no d'estrats d'interès arqueològic.

En els punts intervinguts la potència sedimentària oscil·lava entre 15 i 50 cm, i no es localitzà cap nivell amb presència de restes prehistòriques en posició primària.

Els dies 17 i el 18 de març de 1999 es realitzà un seguiment arqueològic d'obres sota la direcció de Marta Fontanals Torroja, en aquest cas motivat per la instal·lació d'un dipòsit d'aigua i d'unes canonades destinades a crear una cascada artificial d'aigua a l'extrem est de la cova de la Vila, o

cova del Quincall. La construcció d'aquesta instal·lació formava part de les obres que s'estaven portant a terme per habilitar la cavitat a la visita pública.

Tot i localitzar alguns elements d'indústria lítica i fragments de ceràmica prehistòrica en posició secundària, el dipòsit sedimentari afectat per les obres estava format exclusivament per nivells derivats de les activitats desenvolupades a la cova durant el segle XX.

Arran de l'enderroc fortuït de diversos carreus que formaven part del sòcol d'un mur medieval situat a l'Avinguda Catalunya, per sobre de la boca d'accés a la cova de la Vila, s'encarrega a Samuel Sardà Seuma (URV) la direcció d'una intervenció destinada a garantir la documentació arqueològica de l'estructura. Aquesta es portà a terme entre el 20 i el 30 de maig de 2011.

Uns mesos després, entre els dies 27 de juny a 5 d'agost de 2011, i sota la direcció de Marta Fontanals Torroja (URV-IPHES) es realitzà una intervenció arqueològica preventiva en que s'excavà part del dipòsit sedimentari existent entre la boca de la cova de la Font Major i la boca annexa de la cova de la Vila. El motiu fou la creació d'un pas per connectar les dues cavitats, aïllades d'antic per un esfondrament i la posterior acumulació de sediments. En el marc del nou projecte museogràfic, dissenyat per l'empresa Factory, es pretenia que els visitants poguessin realitzar un recorregut continu per l'interior de l'espai museïtzat, passant d'una cova a l'altra, sense la necessitat de sortir a l'exterior i tornar a entrar, com s'havia de fer fins llavors.

S'excavaren gairebé dos metres de potència del dipòsit sedimentari, destacant l'aparició de nivells del neolític antic amb abundants restes faunístiques i de cultura material, i d'un nivell de base amb indústria lítica que, amb dubtes, podia atribuir-se al paleolític superior.

Figura 11. Intervenció preventiva a la connexió entre la cova de la Vila i la cova de la Font Major. 2011

La constatació de que, com a mínim, a la zona de la boca de la cova de la Font Major s'hi conservava una part del dipòsit sedimentari amb restes d'ocupacions neolítiques i, possiblement, del paleolític superior feu que des de l'IPHES es recuperés l'interès pel jaciment. Així, l'any

2018, i com a conseqüència de les excel·lents perspectives en la identificació de pràctiques ramaderes prehistòriques, que oferien les primeres anàlisis d'isòtops estables realitzades sobre mostres de fauna domèstica procedents dels nivells del neolític antic excavats el 2011, es decidí incorporar el jaciment al projecte de recerca de l'IPHES "Evolució paleoambiental i poblament prehistòric a les conques dels rius Francolí, Gaià, Siurana i rieres del Camp de Tarragona (2018-2021)". Aquest projecte forma part dels projectes de recerca quadriennals en matèria d'arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, i n'és l'investigador principal Josep Maria Vergès Bosch.

En el marc d'aquest projecte, l'IPHES incorporà el grup GRESEPIA de la Universitat Rovira i Virgili per a col·laborar en l'estudi dels nivells protohistòrics, especialment els documentats per Salvador Vilaseca a la sala del Llac, la que aquest investigador anomenava Sala P.

6. Objectius de la intervenció

La campanya d'excavació arqueològica realitzada entre el 14 d'octubre i el 8 de novembre de 2019 es trobava inclosa dins de les intervencions previstes en el marc del projecte de recerca quadriennal *Evolució paleoambiental i poblament prehistòric a les conques dels rius Francolí, Gaià, Siurana i rieres del Camp de Tarragona (2018-2021)*.

Durant aquesta campanya estava previst intervenir en la zona on es portà a terme la intervenció preventiva de 2011, la zona immediata a l'antiga boca de la cavitat, on avui es troben la boca oest de la cova de la Vila i la de la Font Major. L'objectiu principal era delimitar l'extensió i la potència del dipòsit arqueològic en aquest sector, per tal de planificar futures intervencions, previstes en el projecte quadriennal.

7. Metodologia

Metodologia d'excavació

Com que l'objectiu era conèixer l'estratigrafia i les seves variacions laterals a la zona de la boca oest de la cova de la Vila, s'ha optat per realitzar dues cales de prospecció arqueològica: S1 i S2. El sondeig 1, de 2 x 1 metres a l'accés oest de la cova de la Vila, contigu a la boca de la cova de la Font Major, cobert amb una volta de maons, i el sondeig 2, de 1 x 1 metres a la cantonada de la zona de "la trobada", també a la cova de la Vila, on antigament hi havia la recreació d'una excavació arqueològica. La cala S1 es va ampliar posteriorment, a causa de l'aparició de blocs de conglomerat de grans dimensions, fins assolir una superfície de 3 x 1,5 metres. L'excavació s'ha efectuat amb mitjans manuals.

L'atribució dels nivells s'ha portat a terme usant criteris geoarqueològics. S'ha canviat de nivell cada cop que s'observaven diferències significatives en la litologia i/o estructura sedimentària del rebliment i/o en el contingut arqueològic o paleontològic, amb l'objectiu de diferenciar el màxim d'episodis sedimentaris i/o antròpics possibles.

En el cas del sondeig 1 (S1), els objectes recuperats durant el procés d'excavació han estat coordinats individualment amb l'ajut d'una estació total, usant un sistema de coordenades locals. Està previst que aquestes coordenades es passin a coordenades UTM 31/N ETRS89, per uniformitzar la informació, a nivell de sistema de coordenades, amb la generada a partir de 2020. Com que el procés de conversió sols s'ha portat a terme pel que fa a la Z (ha passat de profunditat negativa respecte un punt zero teòric a metres sobre el nivell del mar) les coordenades X i Y que

apareixen a la base de dades del llistat de materials continuen essent les coordenades del sistema local.

En el cas del sondeig 2 (S2), atès que els materials apareixien en posició secundària dins de nivells tractius d'origen fluvial, no s'ha considerat necessari prendre les coordenades precises (X, Y i Z) de cadascun. S'han numerat individualment fent constar com a dades de posició, el nivell, el quadre, i la talla (trams de 10 cm establertes a partir de les desenes dels metres sobre el nivell del mar).

Tots els elements i mostres recuperats porten numeració contínua per nivell, independentment del quadre de la quadrícula teòrica en que apareguin. Els que s'han recuperat a posteriori, durant el procés de flotació i garbellat del sediment, també han estat individualitzats, seguint la numeració dels coordenats, però les dades sobre la seva posició espacial són les del sediment on s'ha localitzat: nivell, quadre i talla (10 cm en msnm).

El sediment extret s'ha conservat per nivells, quadres i cotes per trams de 10 cm de profunditat. La totalitat del sediment procedent dels nivells 103, 104, 204 i 205 es conservà per ser flotat i posteriorment garbellat amb aigua. Aquesta tasca es portà a terme al Molí dels Capellans, a Alcover, on es va flotar per recuperar el material carbonitzat i, posteriorment, es garbellà amb aigua en una columna de garbells amb una malla de base de 0,5 mm. El residu del garbell, un cop sec, s'ha triat manualment per recuperar tots els elements d'interès.

S'ha portat a terme un mostreig encaminat a l'obtenció de dades arqueobotàniques: principalment pol·len i fitòlits. En planta, durant els treballs d'excavació, i en secció, un cop finalitzats aquests, al sondeig 1, i exclusivament en secció, un cop finalitzada l'excavació, al sondeig 2. S'està a l'espera dels resultats de les analítiques.

Les tasques d'excavació i els elements que s'han considerat interessants s'han documentat mitjançant fotografia digital i registre audiovisual. També es portaren a terme sessions de fotografia al sondeig 1, en diferents moments del procés d'excavació, encaminades al seu tractament mitjançant la tècnica de la fotogrametria. L'objectiu final és disposar de models 3D de la superfície d'excavació, amb els nivells i elements més significatius.

8. Estratigrafia

Sondeig 1

Nivell 101. Nivell superficial. Capa de sediment argilós, de color taronja, compactat per trepig. Presenta uns 8 cm de gruix màxim.

Nivell 102. Sediment bru, orgànic, amb nombrosos còdols procedents de la descomposició del conglomerat, força compactat, amb fragments de vidre i ceràmica vidrada, i alguna resta d'època prehistòrica. El seu gruix oscil·la al voltant dels 6-7 cm.

Nivell 103. Sediment argilós de color ataronjat. Presenta material prehistòric, però també s'hi han documentat un parell de fragments de ceràmica de construcció, probablement d'època moderna. Espacialment es limita a l'espai entre blocs de conglomerats de la banqueta sobre la que s'assenta el mur que suporta la volta de maons que cobreix l'accés a la cova. A la superfície interior es degué eliminar en el moment en que es va rebaixar/regularitzar el terra per habilitar l'accés.

Es tracta d'un nivell anterior a la construcció de la paret que suporta la volta d'accés a la boca oest de la cova de la Vila. És possible que es tracti d'un nivell prehistòric amb inclusions modernes generades durant la fase de construcció de l'estructura que cobreix la boca de la cova.

Nivell 104. Nivell prehistòric. Rebleix l'espai entre blocs de conglomerat despresos de la visera de la cova. Es documenta una presència força més baixa de codolets procedents de la descomposició del conglomerat i, per contra, s'hi documenten graves i còdols, alguns decamètrics, procedents de les terrasses fluvials. L'hem subdividit en dues parts, que es presenten juxtaposades i sense límits nítids entre ambdues:

104. Tram de color bru, molt similar al nivell 102.

104g. Tram compost per cendres o sediment amb un alt contingut de cendres de color gris. Es localitza sobretot al lateral est de la cala, on l'espai entre blocs és major. La major part del seu contingut, inclosos els clastes, mostren evidències d'impacte tèrmic.

Figura 12. Vista de la secció nord del sondeig 1, amb la distribució dels nivells.

Sondeig 2

Nivell 201. Capa de grava dipositada durant la renovació de la museografia el 2011. Cobreix al nivell 202.

Nivell 202. Rebliment format per blocs de les terrasses del Francolí en matriu argilosa (202). És d'origen antròpic, amb la finalitat de reblir el dipòsit inferior. Es troba cobert pel nivell 201, i rebleix l'estructura 203.

Nivell 203. Dipòsit construït amb maons lligats amb morter de ciment i arena, i lliscat amb ciment pòrtland per l'interior. Segons l'Antoni Carreras es tracta d'un dipòsit destinat a contenir calç, relacionat amb l'ús industrial de la cavitat. Cobreix al nivell 204.

Nivell 204. Graves amb matriu argilo-arenosa, amb presència d'alguns còdols. La seva estructura és caòtica, el que fa que relacionem la seva gènesi amb un episodi d'alta energia, probablement puntual, que no ha permès l'organització del material. No conté restes arqueològiques. Es troba cobert per l'estructura de 203, i cobreix al nivell 205.

Figura 13. Vista del sondeig 2 (esquerre) amb un detall de la secció nord (dreta), en que s'indica la distribució dels nivells.

Nivell 205. Força similar en quan a composició a 204, si bé a nivell cromàtic té un to rogenc lleugerament més intens, i sembla presentar un major contingut d'argila a la matriu. No obstant, el que el diferencia notablement de 204 és la seva organització interna: en aquest cas els materials es troben organitzats i imbricats, el que ens indica que, tot i tractar-se d'un corrent de certa energia, la deposició ha estat el suficientment pausada per permetre l'organització interna dels materials lítics. Aquest fet es fa molt evident en la disposició dels còdols de morfologia tabular. Conté indústria lítica i alguna resta de fauna.

Recolza sobre una superfície contínua de conglomerat, que pot relacionar-se o bé amb la base de la cavitat, o bé, al estar la cala adossada a la paret, a un sortint d'aquesta.

Caldrà veure si els nivells 204 i 205 es poden assimilar al que en anteriors treballs s'ha denominat "Complex Detrític Inferior" (Cervelló *et al.* 1999).

Bibliografia.

Cervelló J.M., Monteverde M., Ramoneda J., Freixes A. (1999). El karst de la Espluga de Francolí: característiques físiques e hidrogeològiques. Interés en la educació ambiental. *Contribución del estudio de las cavidades kársticas al conocimiento geológico*. Andreo B., Carrasco F., Durán J.J. (Eds): 267-276. Patronato de la Cueva de Nerja. Nerja (Málaga).

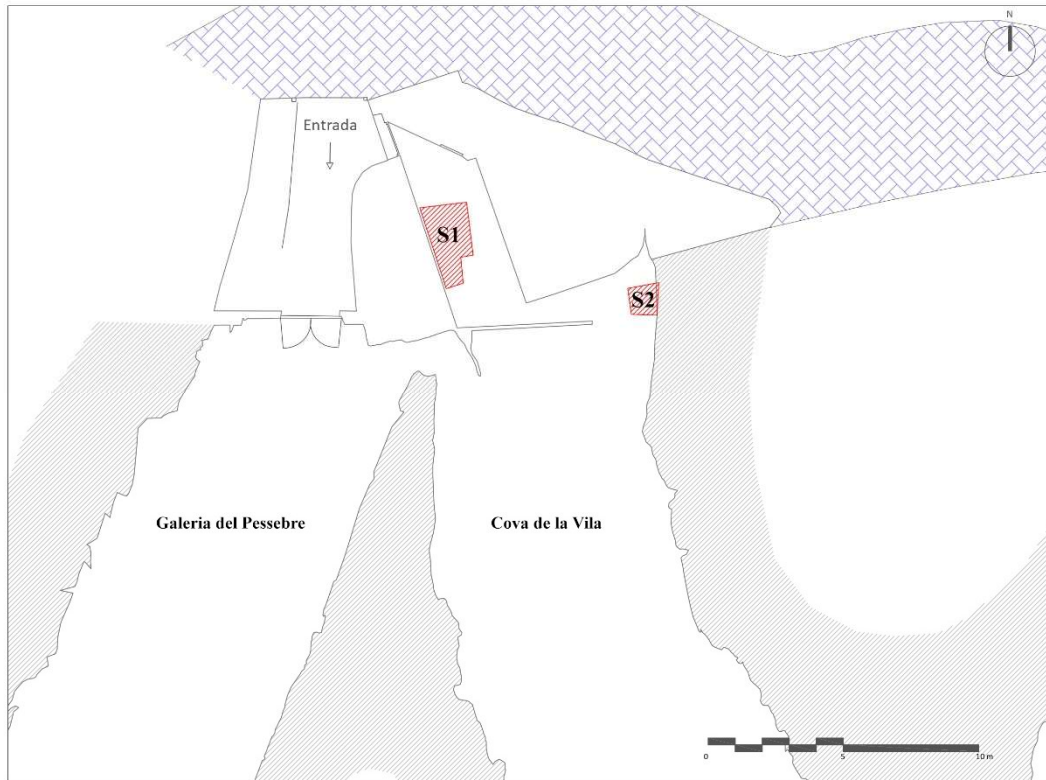

Figura 14. Planta amb la situació de les cales S1 i S2.

9. Datacions absolutes

S'ha intentat datar un dels ossos recuperat al nivell 205 (S23 n°1) sense èxit, a causa de la manca de col·lagen. La mostra es va processar als laboratoris de l'empresa Beta Analytic a Miami (Florida, USA).

10. Conclusions

Durant la campanya es realitzaren dues cales, una de 2 x 1 metres a l'accés oest de la cova de la Vila, contigu a la boca de la cova de la Font Major, cobert amb una volta de maons, a la que anomenarem S1, i una altra de 1 x 1 metres a la cantonada de la zona de "la trobada", també a la cova de la Vila, on antigament hi havia la recreació d'una excavació arqueològica, anomenada S2. La cala S1 es va ampliar posteriorment, fins assolir una superfície de 3 x 1,5 metres.

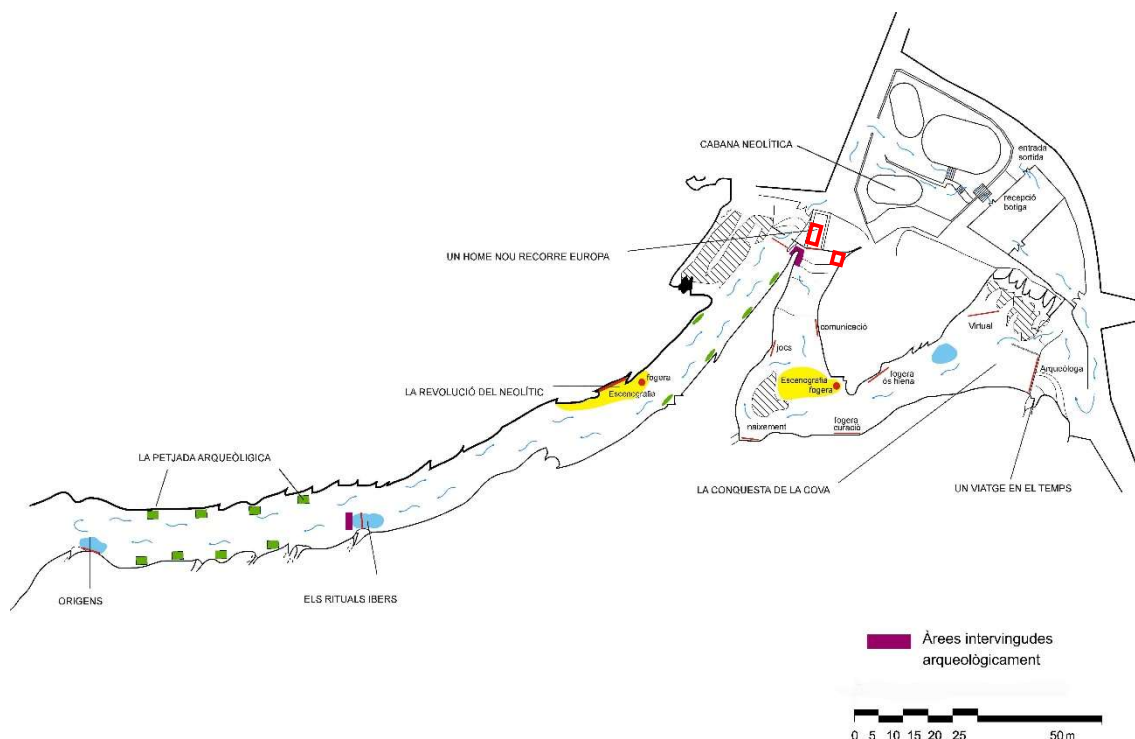

Figura 15. Planta de la zona d'accés a la cova de la Font Major on s'indica, amb requadres vermells, la situació de les cales realitzades durant la campanya d'excavació. Les àrees intervingudes assenyalades amb color morat corresponen a la intervenció preventiva de 2011.

Al sondeig 1, una fina capa de sediment taronja (nivell 101), cobreix una caiguda de blocs de conglomerat, procedents del desmantellament de la visera de la boca de la cavitat, i un sediment bru, orgànic, força compactat, amb fragments de vidre i ceràmica vidrada, i alguna resta d'època prehistòrica (nivell 102).

Per sota del nivell 102, en els espais existents entre blocs trobem un rebliment d'època prehistòrica en el que individualitzem dues unitats estratigràfiques: 103 i 104. Aquest rebliment i els blocs de conglomerat foren seccionats durant les obres de construcció de l'estructura coberta amb volta de maons que constituïa l'accés a la cova de la Vila durant l'època en que s'hi conreaven xampinyons. Els nivell 102 es correspon amb aquesta fase, i el 101 amb les tasques de renovació de la museografia de 2011.

Pel que fa als nivells 103 i 104, el fet que s'hagi excavat poc més de 20 cm de potència d'aquest rebliment, i que entre l'escàs material recuperat (indústria lítica, ceràmica i restes de fauna) no hi hagi elements diagnòstics a nivell cronològic, fa que no sigui possible precisar-ne la cronologia. Haurem d'esperar a la realització de datacions radiocarbòniques per disposar d'una datació absoluta.

Figura 16. Ortoimatge de la cala 1 (S1) abans de l'ampliació. S'hi observen els blocs de conglomerat i els nivells 103 (a dalt i a l'esquerra, de color ataronjat) i el 104 (a la zona de l'angle inferior dret, de color bru).

Figura 17. Fotografia de la cala 1 (S1) al final de l'excavació. En aquesta imatge s'observa clarament que el dipòsit arqueològic es conserva en els espais existents entre els blocs de conglomerat.

Figura 18. Fotografia d'un recipient ceràmic, gairebé complet, localitzat al nivell 104.

Al sondeig 2 (S2), per sota del nivell superficial (201), format per grava dipositada durant la renovació de la museografia el 2011, trobem l'estructura d'un dipòsit fet amb maons i lliscat amb ciment pòrtland (203), relacionat amb l'ús industrial de la cavitat, reblert per blocs de les terrasses del Francolí en matriu argilosa (202). Aquest rebliment també es relaciona amb les obres de 2011.

Figura 19. Vista de la situació de la cala 2 (S2), just a l'angle que formen la paret de la cova amb l'antic mur de tancament de la boca de la Vila.

Per sota de la base del dipòsit localitzem dos nivells d'origen fluvial, amb les característiques litològiques pròpies dels del riu Francolí. Caldrà un estudi aprofundit per determinar si formen part dels dipòsits fluvials generats per riu subterrani, o si provenen del Francolí.

El nivell superior (204) està format per graves amb matriu argilo-arenosa, amb presència d'alguns còdols. La seva estructura és caòtica, el que fa que relacionem la seva gènesi amb un episodi d'alta energia, probablement puntual, que no ha permès l'organització del material. No conté restes arqueològiques.

L'inferior (205) és força similar en quan a composició a 204, si bé a nivell cromàtic té un to rogenc lleugerament més intens, i sembla presentar un major contingut d'argila a la matriu. No obstant, el que el diferencia notablement de 204 és la seva organització interna: en aquest cas els materials es troben organitzats i imbricats, el que ens indica que, tot i tractar-se d'un corrent de certa energia, la deposició ha estat el suficientment pausada per permetre l'organització interna dels materials lítics. Aquest fet es fa molt evident en la disposició dels còdols de morfologia tabular. Conté indústria lítica i alguna resta de fauna.

Figura 20. Vista de la cala 2 (S2) un cop finalitzada la seva excavació. La base de la cala és el terra de conglomerat de la cova. Es pot observar clarament la variació cromàtica dels dos nivells al·luvials: 204 i 205.

Moltes de les restes arqueològiques recuperades al nivell 205 presenten alteracions tafonòmiques visibles a ull nu. Pel que fa a la indústria lítica, majoritàriament sobre sílex, es tracta de rodament de caràcter fluvial que es manifesta en diferents graus de desenvolupament. Totes les escasses restes òssies recuperades es mostren afectades, si bé en aquest cas, a banda del rodament fluvial, és possible que també hi hagi alteració química.

Per la composició del registre arqueològic, i per la presència de peces aparentment fresques junt a d'altres amb diferents graus de rodament fluvial, sembla evident que ens trobem davant d'un conjunt format per materials procedents de diferents contextos, i potser de diferents cronologies.

Tot i que no disposem d'elements diagnòstics, hi ha materials que presenten característiques que ens permetrien situar-los en algun moment indeterminat del paleolític superior, i d'altres que podrien estar relacionats amb les indústries macrolítiques del mesolític. Una anàlisi més detallada a nivell morfo-tècnic i tafonòmic, junt a la datació del moment de formació del dipòsit permetran afinar la cronologia d'aquests materials. La hipòtesi que plantejem és que es tracta de materials procedents d'ocupacions realitzades a l'exterior o just a la boca de la cova, que foren arrossegats i acumulats a l'interior per un corrent d'aigua de certa energia, ja sigui en moments de crescuda del riu subterrani, o durant una fase d'inundació de la cova per part del riu Francolí.

El dia 30 d'octubre de 2019, de forma fortuïta, mentre es realitzava una visita a la intervenció que l'equip de GRESEPIA portava a terme a la sala del Llac (inclosa també dins del projecte quadriennal en matèria d'arqueologia del Departament de Cultura "Evolució paleoambiental i poblament prehistòric a les conques dels rius Francolí, Gaià, Siurana i rieres del Camp de Tarragona") es va descobrir, en una galeria lateral de l'esmentada sala, un santuari paleolític amb representacions d'art rupestre parietal.

El conjunt d'art rupestre descobert està realitzat exclusivament mitjançant la tècnica del gravat. Es compon de més de tres-cents motius, entre símbols abstractes "signes" i representacions figuratives d'animals, principalment cérvols, cavalls i bous.

Figura 21. Imatge d'un dels cavalls que componen el conjunt d'art rupestre.

La majoria de les representacions es poden atribuir, pel seu estil, al paleolític superior, més concretament al període magdalenianà, si bé n'hi ha que poden ser lleugerament més antigues, i d'altres que podrien relacionar-se amb el neolític i etapes més recents.

És tracta d'una descoberta excepcional, ja que pel nombre i qualitat de les representacions és un dels conjunts més significatius de l'anomenada província paleolítica mediterrània, i únic en el context de Catalunya.

Els gravats es realitzaren sobre una capa de llims arenosos força tous (inclosa dins dels conglomerats en els quals es formà la cova), en una zona de difícil accés i reduïdes dimensions. L'escassa consistència del suport fa que es puguin malmetre o, fins i tot, esborrar, amb el mínim contacte, i això, donades les petites dimensions de l'espai on es troben, és fàcil que passi si no es té molta cura. De fet, diverses figures es troben malmeses, i d'altres han desaparegut a causa del trànsit dels visitants que, desconixedors de la seva existència, tocaven les parets i, fins i tot, abans de la museïtzació de la cova, les ompliren de grafit.

Figura 22. Un dels frisos de línies verticals paral·leles que ornamenten les parts altes de la volta de la galeria, afectat per grafit d'època moderna.

Arran de la descoberta, s'ha constituït un equip format per tècnics especialitzats del departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i investigadors de l'IPHES, amb el suport de l'Ajuntament de l'Espluga de Francolí, encarregat de portar a terme la documentació d'aquest conjunt. D'una banda, per tal de permetre'n l'estudi científic amb les tècniques d'anàlisi més avançades, entre elles la tecnologia 3D, i de l'altra, per generar materials amb finalitats de socialització i divulgació del patrimoni i la recerca.

Diari d'excavació del jaciment de la Cova de la Font Major. Campanya 2019

Dia 14 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Marta Fontanals Torroja, Chiara Messana, Ana Pena Pérez, Carlos Tornero Dacasa i Josep Maria Vergès Bosch.

Discutim amb els membres de l'equip la proposta d'ubicació de les cales de sondeig, plantejada en base a la visita que es realitzà el passat dia 19 de setembre amb la regidora de Turisme i Comunicació de l'ajuntament de l'Espluga de Francolí, Laura Poblet Badia, i amb l'Antoni Carreras Casanovas, historiador local i promotor de la museïtzació de les Coves de l'Espluga.

S'acorda realitzar dues cales, una de 2 x 1 metres a l'accés de la cova de la Vila, i una altra de 1 x 1 metres a la cantonada de la zona de "la trobada", també a la cova de la Vila, on antigament hi havia la recreació d'una excavació arqueològica.

Estacionem l'estació total, amb coordenades relatives, i marquem els punts d'estacionament. Es genera una quadrícula, comú a tota la zona, orientada al nord magnètic.

Figura 23. Estacionament de l'estació total.

Les coordenades dels punts d'estacionament són les següents:

P1 X: 31.7420 Y: 22.5800 Z: -101.4540

P2 X: 27.1260 Y: 23.9960 Z: -100.0000

P3 X: 27.1116 Y: 23.9991 Z: -100.0005

P4 X: 25.7040 Y: 29.6020 Z: -99.7460

Donem el nom de Sondeig 1 (S1) a la cala de l'accés nord a la cova de la Vila (2 x 1 metres), i sondeig 2 (S2) a la cala del sector de "la trobada".

Iniciem l'excavació de la cala de sondeig 1, que s'ubica als quadres L25 i L26.

Figura 24. Vista de la superfície del sondeig 1 abans d'iniciar l'excavació.

A L25, per sota d'una fina capa de sediment taronja (nivell 101), apareix el conglomerat de la cova. Desconexem per ara si es tracta d'un gran bloc o de part de l'estructura de la cavitat. A L26 documentem a sostre el mateix nivell taronja (nivell 101) compactat per trepig. Per sota d'aquest apareixen dos sectors ben diferenciats. Al NE un sediment bru, orgànic, força compactat, amb fragments de vidre i ceràmica vidrada, a banda d'alguna resta d'època prehistòrica. Li assignem el nivell 102.

Figura 25. Vista de la superfície del sondeig 1 a sostre del nivell 102.

Marquem la cala de sondeig 2 (S2), que es situa al quadre S23, i n'extraiem la grava que cobreix el terra (nivell 201). Aquesta grava fou col·locada durant la darrera fase de museïtzació de la cova, l'any 2011.

Figura 26. Vista de la superfície del sondeig 2 abans d'iniciar l'excavació.

Dia 15 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena, Carlos Tornero i Josep Maria Vergès.

A L25 s'excaven unes fissures que hi ha entre els blocs de conglomerat, reblertes de sediment marró clar. No hi apareixen materials.

A L26 segueix la mateixa dinàmica. Al NE el nivell 102, ara amb presència abundants de petits còdols procedents de la disgregació del conglomerat, i al NO el nivell 103, que sembla que va perdent extensió, quedant relegat a una franja d'uns 15-20 cm paral·lela al mur.

Al sector NE, cada cop amb més extensió, després d'aixecar la capeta de codolets, apareix un sediment molt similar al que formava la matriu del nivell 102, però amb restes prehistòriques de format gran. En especial un recipient ceràmic gairebé complert, que ens indica que, tot i que a nivell sedimentari no s'aprecien diferències notables, ens trobem davant d'un nou nivell, d'època prehistòrica, amb material *in situ* (nivell 104).

Per la disposició dels diferents nivells sembla evident que, amb posterioritat a la construcció del mur, es va portar a terme una regularització del terra, eliminant els "morros" dels blocs de conglomerat. Es deixà una banqueta paral·lela a la base del mur per tal de no debilitar la fonamentació, i es picà la resta per deixar una rampa regular. Durant aquests treballs s'escapçà el vas de L26 i es deixà el nivell prehistòric a vista.

Sobre el rebaix es diposità un nivell format per sediments remenats de 104 i restes de la fase dels treballs de construcció/ús de l'accés a l'explotació de producció de xampinyons (ceràmiques vidrades, vidres, etc.). Algunes graves de corniana localitzades en aquest nivell poden correspondre a graves del mateix morter utilitzat per la construcció i escardejat del mur.

I per sobre d'aquest el nivell 101, format per argiles taronges, probablement dipositat durant la fase de museïtzació de la cova (al seu interior va aparèixer un fragment de totxana).

El nivell 103 s'ubica en el que és la banqueta deixada pel fonament del mur. També es tracta d'un espai entre blocs, de manera que haurem d'estar atents a la seva relació amb 104 per determinar la dinàmica sedimentària.

A S2 buidem un rebliment modern (posterior al trasllat de la recreació de l'excavació i l'arqueòloga), realitzat probablement el 2011, moment en que es renovà la museografia de la cova. Està format per blocs procedents de les terrasses del Francolí amb matriu d'argila. L'identifiquem com a nivell 202. Arribem a la solera del dipòsit, que l'Antoni Carreras ens havia dit que hi havia en aquell indret, i que en el seu moment fou aprofitat per instal·lar-hi la recreació de l'excavació arqueològica. Segons Carreras, que el relaciona amb el període en que a la cavitat s'hi cultivaven xampinyons, aquest dipòsit s'utilitzava per a contenir calç. Desconeixem a partir de quines dades li atribueix aquest ús. A l'estructura del dipòsit se li assigna la unitat estratigràfica 203.

Figura 27. Vista de la solera del dipòsit (203), relacionat amb l'ús industrial de la cova.

Dia 16 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena, Carlos Tornero i Josep Maria Vergès.

A primera hora realitzem una sessió fotogràfica a S1 destinada a fotogrametria. En aquesta apareixerà documentat, aproximadament (ja se n'ha excavat una mica) el sostre de 104. Es marquen diferents punts sobre el conglomerat per tal de georeferenciar el model 3D generat per fotogrametria.

Les coordenades dels punts són les següents (en metres):

- A- X: 24.4161 Y: 25.3153 Z: -101.1655
- B- X: 24.7838 Y: 25.9442 Z: -101.2574
- C- X: 24.0694 Y: 27.0895 Z: -100.8955
- D- X: 24.2091 Y: 26.0685 Z: -101.0858

Les coordenades UTM 31N ETRS89 dels mateixos punts són¹.

A- X: 341359.036 Y: 4584707.158 Z: 409.957

B- X: 341359.318 Y: 4584707.830 Z: 409.865

C- X: 341358.457 Y: 4584708.871 Z: 410.227

D- X: 341358.731 Y: 4584707.878 Z: 410.036

Finalitzada la sessió fotogràfica es continuen excavant 103 i 104 intentant veure la relació entre ells. Abans de continuar aprofundint es decideix ampliar la cala, obrint el quadre L27, per veure amb claredat si, com sembla, 104 és el rebliment d'una depressió entre blocs.

Figura 28. Vista del sondeig 1 a sostre del nivell 104, abans d'ampliar la superfície.

L'Antoni Carreras opina, creiem que amb raó, que els blocs que ens apareixen a S1 són els mateixos que es poden observar a l'exterior, al lateral est de l'accés a la cova de la Font Major. Si això és així, és probable que el rebliment que estem excavant a l'interior sigui el mateix que el del dipòsit exterior, entre blocs, del que ens n'ha donat notícia l'Antoni (diu que s'hi veien materials i les restes d'un fogar), i que ell mateix feu recobrir amb una capa de ciment per tal d'evitar que s'erosionés per efecte de la pluja.

A S2 fem fotografies de l'estructura del dipòsit i intentem rebentar la solera amb maceta i punxó per accedir al dipòsit sedimentari sobre el que es recolza. Aquesta resulta ser molt resistent, fet pel qual deixem la tasca per l'endemà, per tal de fer-la amb menys esforç amb l'ajut d'un martell elèctric.

¹ Arran dels treballs topogràfics i d'escaneig 3D de la cavitat realitzats el 2020, amb motiu de la descoberta dels gravats paleolítics, es passà a treballar amb coordenades UTM. Es col·locaren noves bases topogràfiques, aquest cop amb coordenades UTM 31N ETRS89, que s'utilitzaren per tornar a posicionar els punts de referència de les sessions fotogràfiques destinades a fotogrametria. La conversió de les coordenades relatives dels objectes recuperats durant l'excavació a coordenades UTM està per fer. Quan això es faci la quadrícula i la denominació dels quadres canviarà, passant a usar-se la de la malla UTM.

Dia 17 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena, Carlos Tornero i Josep Maria Vergès.

Obrim el quadre L27. S'excava el nivell 101, apareixent, per sota d'aquest, un gran bloc de conglomerat que ocupa gairebé tota la superfície del quadre, llevat de l'angle SE. En la zona no ocupada pel bloc apareix, per sota de 101, el nivell 102, que comencem a excavar.

Figura 29. Vista de l'ampliació del sondeig 1, a sostre del nivell 102.

A S2 es rebenta la solera del dipòsit de calç i s'arriba a un nivell format per còdols, graves i sediment argilós. L'identifiquem com a nivell 204.

Dia 18 d'octubre de 2019

Excavadors:

Jornada de vaga general.

Dia 21 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena, Carlos Tornero i Josep Maria Vergès.

A L27 s'excava el nivell 102 fins deixar a vista el sostre del nivell 104.

A S2 es baixa el nivell de graves amb matriu argilo-arenosa rogenca (nivell 204) sense que aparegui material d'interès arqueològic. Arribem fins la cota -103.600 (cota UTM 407.52). Sembla tractar-se d'un dipòsit al·luvial del riu Francolí. Per la seva estructura caòtica s'ha de relacionar amb un episodi d'alta energia, probablement puntual, ja que no ha permès que els elements s'organitzin en el sentit del corrent. Seguirem baixant fins que ens sigui possible per veure si aconseguim superar aquest nivell i veure que hi ha per sota.

Dia 22 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena i Josep Maria Vergès.

A S1 decidim obrir la meitat oest dels quadres M26 i M27, fins la línia de X:50, amb l'objectiu d'ampliar superfície d'excavació, ja que sembla que en aquesta zona no hi hauran blocs de conglomerat.

A la terrera la pluja ha netejat la part superficial i, entre el sediment vermell fosc de 204, ha aparegut un ascla de sílex, patinada i lleugerament rodada.

Es fa la conversió de les cotes positives, que havia utilitzat la Celia a l'hora d'estacionar i marcar els punts de referència, a cotes negatives. S'hauran de transformar les cotes de tots els punts registrats fins la data. Per fer la conversió s'ha de restar 21.192 al valor registrat.

Excavem el nivell 101 a M26 i M27, i iniciem l'excavació del nivell 102.

Cap a migdia l'Ivan Cots em comunica que està pujant el nivell de l'aigua a la sala del Llac, i que dues de les tres cales que havien iniciat s'han inundat. Tot apunta a que, si segueix plovent, hauran de suspendre les tasques d'excavació en aquell sector.

A les 22:50 l'Ivan Cots em fa arribar notícies via WhatsApp del desbordament del riu Francolí a l'Espluga. Es comenta que el nivell de l'aigua ha pujat varis metres i que s'ha emportat el celler Rendé-Masdeu, el restaurant Gatim i, probablement, el pont de la Palanca. Ho notifico a la resta de l'equip a través del grup de WhatsApp de l'excavació, i segueixo les notícies que proporcionen els mitjans de comunicació per veure com evoluciona la situació. Per les notícies que ens arriben de l'Espluga, Montblanc, Vilaverd i altres poblacions de la conca alta del Francolí es tracta d'una catàstrofe de grans proporcions. Desconeixem si la cova s'ha vist afectada.

Em poso en contacte amb en Carlos Tornero per valorar la situació. Decidim que l'endemà em desplaçaré a l'Espluga per veure de primera mà els efectes de la riuada, contrastar si la cova s'ha vist afectada, i oferir la nostra col·laboració en cas que sigui necessària. La resta de l'equip quedarà a l'espera de notícies.

Dia 23 d'octubre de 2019

Excavadors:

Amb la primera llum del dia baixo al riu Glorieta, per veure si tindrè problemes en travessar-lo, per sortir de casa i anar cap a l'Espluga. Les previsions no són gaire optimistes ja que durant la nit el soroll que pujava del riu era eixordador. L'escena és desoladora: el riu s'ha emportat gairebé tots els arbres de la llera, i ha amuntegat troncs, branques i runa vària als marges, cobrint el camí lateral d'accés al gual, i la part baixa de la rampa que comunica amb el camí de l'Albiol. On ahir hi havia un bosc de ribera frondós avui hi ha una esplanada plena de munts de runa. Tot i que la quantitat d'aigua que encara baixa no deixa veure-ho bé, sembla que també s'ha emportat part del gual de formigó. En alguns punts on es veu la marca deixada per l'aigua es pot apreciar que el nivell del riu ha arribat a pujar un parell de metres per sobre de la cota habitual. Impossible travessar el Glorieta.

Davant la certesa que trigaré en poder travessar el riu truco al Carlos per veure si ell pot anar a l'Espluga. Em diu que sí, que ell no està incomunicat, i que si no troba cap carretera tallada intentarà arribar-hi.

Un cop a l'Espluga em truca. Em diu que l'espectacle a l'entorn de la cova és dantesc, que efectivament el celler Render-Masdeu i el restaurant Gatim, on havíem estat dinant ahir mateix, han desaparegut, però no així el pont de la Palanca que, força malmès, encara continua en peu.

Posa la pell de gallina pensar que, molt probablement, vàrem ser els últims clients del Gatim, ja que quan vàrem sortir de dinar no hi quedava ningú, i a la tarda tancaven. Per fortuna l'aigua no ha arribat a entrar a la cova, però no hi ha subministrament elèctric, i té pinta que trigarà a restablir-se.

Decidim suspendre les tasques d'excavació fins que es normalitzi la situació a l'entorn de la cova i es restableixi el subministrament elèctric. Ivan Cots, el director de la intervenció a la sala del Llac em comunica que ells han decidit el mateix.

Dia 24 d'octubre de 2019

Excavadors:

Em mantinc en contacte amb el Jordi Gil Cots, l'encarregat de les coves de l'Espluga, per estar al cas de les novetats. Sembla ser que demà al matí ja hi haurà subministrament elèctric a la cova. Quedem que tan aviat arribi a la cova ens ho confirmarà. Comuniquem a l'equip d'excavació que demà al matí vagi a l'IPHES i esperi allí la confirmació que podem reiniciar els treballs.

Dia 25 d'octubre de 2019

Excavadors:

Al matí restem a l'espera que ens confirmin que s'ha restablert el subministrament elèctric, per anar a l'Espluga i reiniciar l'excavació. Quan el Jordi Gil arriba a la cova em truca per dir-me que encara no hi ha electricitat, i que no sap quan arribarà. Em poso en contacte amb la resta de l'equip i decidim que es quedin a l'IPHES treballant.

Al voltant de les 11:00 el Jordi m'avisà que ja hi ha llum a la cova. Discutim amb el Carlos la possibilitat d'anar-hi, però ho descartem, perquè, a l'hora que és i tenint en compte que avui hauríem de plegar aviat, entre mobilitzar a la gent, el desplaçament fins l'Espluga i posar-se a lloc, gairebé no quedarà temps per excavar. No val la pena, millor que la gent segueixi fent feina a l'IPHES. Deixem la represa de l'excavació per dilluns.

Dia 28 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena i Josep Maria Vergès.

Reprenem les tasques d'excavació.

A S1 tenim dubtes de si s'ha arribat al sostre de 104 als quadres M26 i M27. S'observa una diferència de coloració coincidint amb la línia dels quadres, el que ens fa dubtar si la superfície de la línia dels L, a una cota inferior, s'ha embrutat per l'acció de l'aigua que ha entrat a la cala, o si encara no hem arribat al nivell.

Decidim fer una altra passada d'1 cm de gruix per assegurar-nos. L'aparició a M26 d'un fragment de fusta i a M27 d'un fragment de ceràmica que no sembla prehistòrica indiquen que encara ens trobem a 102. De fet, sembla que el sostre del conglomerat, estranyament pla (creiem que ha estat retallat) indicaria el sostre de 104.

A S2 iniciem l'excavació d'un nivell tractiu on apareix fauna (rodada) i indústria lítica (aparentment en diferents estadis de conservació). Li assignem la denominació de 205. En quan a composició és força similar a 204, si bé a nivell cromàtic té un to rogenc lleugerament més intens, i sembla presentar un major contingut d'argila a la matriu. No obstant, el que el diferencia notablement de 204 és la seva organització interna: en aquest cas els materials es troben organitzats i imbricats, el que ens indica que, tot i tractar-se d'un corrent de certa energia, la deposició ha estat el suficientment pausada per permetre l'organització interna dels materials

lítics. Aquest fet es fa molt evident en la disposició dels còdols de morfologia tabular. Recolza sobre una superfície contínua de conglomerat, que pot relacionar-se o bé amb la base de la cavitat, o bé, al estar la cala adossada a la paret, a un sortint d'aquesta.

Caldrà veure si els nivells 204 i 205 es poden assimilar al que en anteriors treballs s'ha denominat "Complex Detrític Inferior" (Cervelló *et al.* 1999).

Apareix també carbó², que recollim individualitzat per possibles datacions. Al tractar-se d'un nivell tractiu decidim no coordinar el material, ja que interpretem que es troba en posició secundària, arrossegat d'ocupacions portades a terme a l'exterior de la cavitat. El recollim per talles de 10 cm de potència.

Dia 29 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena i Josep Maria Vergès.

A S2 es continua l'excavació del nivell 205. Segueix apareixent indústria lítica. El nivell té una potència d'uns 20 cm. A la base sembla que es concentren plaquetes de corniana força tabulars disposades horitzontalment. El paquet sedimentari sembla producte d'un corrent d'aigua de certa energia que, però, ha permès l'organització del material, a diferència del nivell 204, on la distribució és caòtica.

A S1 fem una sessió fotogràfica, destinada a fotogrametria, abans d'iniciar les tasques d'excavació, amb el que hem considerat el sostre de 104 a M26 i 27. Es marca un nou punt per tal de georeferenciar el model 3D generat per fotogrametria. Es tracta del punt E, amb les coordenades X: 25.1699 Y: 27.5076 Z: -101.0819. Les seves coordenades UTM 31N ETRS89 són X: 341359.494 Y: 4584709.430 Z: 410.041.

Figura 30. Vista del sondeig 1 en el moment de realitzar la sessió fotogràfica.

² Tot i tenir aparença de carbó, anàlisis posteriors han permès observar que no ho és. Es tracta de petites partícules de color negre que l'equip d'antracologia no ha pogut identificar.

S'excava primer les zones amb coloració més fosca. Apareix el conglomerat en bona part de la superfície. A l'angle SE de M26 apareix una petita concentració de cendra. En realitat el sediment *in situ* es situa en els espais entre blocs, i els diferents espais poden tenir diferents tonalitats.

Figura 31. Detall de la concentració de cendres (fàcies g) dins del nivell 104..

Dia 30 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Patricia Martín Rodríguez, Chiara Messana, Ana Pena, Iván Ramírez Pedraza i Josep Maria Vergès.

A primera hora fem sessió fotogràfica per tal de documentar la superfície dels blocs, els espais entre ells i la zona d'acumulació de cendres. A partir d'aquestes fotos es generarà un model 3D per fotogrametria.

A S2 s'inicia l'excavació del que sembla un nou nivell, però que resulta ser el terra de conglomerat de la cova.

A S1 es continua excavant el nivell 104 i la fàcies g d'aquest a l'angle SE de M26.

Al voltant de les 13:00, la Patricia Martín i jo ens dirigim a la Sala del Llac, per tal de fer fotografies abans que l'equip del GRESEPIA finalitzi l'excavació (avui és el darrer dia de la seva intervenció), i donar un cop de mà a treure material. Un cop fetes les fotografies, xerrant amb l'Ivan Cots, em comenta que aquell matí ha passat per allí un grup de persones amb vestits de neoprè, i que quan els han preguntat on anaven els han dit que estaven fent la ruta d'aventura. M'indica que han sortit d'un forat vora la sala del Llac, que dona accés a una galeria lateral més petita. Em comenta que ells hi han anat a donar un cop d'ull, i que hi han passat el detector de metalls, però que no han trobat res. Com que la desconec i tinc curiositat per veure com és, decideixo anar-hi.

Li pregunto a la Patri si em vol acompanyar, però em diu que no, que s'espera a la sala del Llac, així que hi entro sol. Un cop superada la petita gatera que hi dona accés, em dirigeixo vers la dreta. Les parets es veuen plenes de grafit, amb noms i dates de gent que ha volgut deixar constància del seu pas. Em trec el frontal del casc i l'agafo amb la mà per poder fer llum rasant i

veure millor el que hi ha escrit. Entre els grafitos, als laterals de la part alta de la volta de la galeria, em crida l'atenció un fris format per línies verticals paral·leles que semblen haver estat fetes amb el dit. Sense gairebé desplaçar-me, miro al voltant i veig que aquest motiu es repeteix en altres punts. Això no sembla tenir relació amb els grafitos moderns, i per la pàtina sembla antic. M'acosto a la paret oposada, on hi ha una superfície relativament regular de certes dimensions, per veure si hi ha més gravats d'aquest tipus. Al projectar-hi llum rasant veig nítidament, realitzat amb incisions profundes, la representació d'un cavall, d'estil paleolític, probablement magdalenià. La sorpresa és enorme. El cavall sembla paleolític i els frisos de línies verticals també poden ser-ho, però sembla impossible que en una zona tant transitada, i a tocar de la sala del Llac, on Salvador Vilaseca i la seva filla Lluïsa hi realitzaren diverses campanyes d'excavació, ningú els hagi vist mai abans. Per un moment penso que poden ser representacions modernes, fetes per algú que ha volgut imitar l'art paleolític, però observant-les amb calma sembla evident que són antigues. Tot i això, decideixo obrar amb prudència, i no escampar la notícia fins estar ben segurs de la seva antiguitat. Ens limitarem a comunicar-ho als membres de l'equip, i als responsables de la gestió de la cova, per tal que puguin prendre mesures de protecció provisionals. Si els gravats són paleolítics es tracta d'una descoberta excepcional, especialment en el context de Catalunya.

Li comento a la Patri que he trobat els gravats, i que semblen paleolítics, i li demano que em passi la càmera fotogràfica, per fer alguna foto que puguem ensenyar a la sortida. Faig les fotos dels gravats que he localitzat i, tot i que és probable que n'hi hagi més (la major part de la galeria no l'he mirada, i al poc tros que he mirat n'he trobat arreu) decideixo sortir i deixar l'exploració de la resta de la galeria per més endavant.

A la sortida vaig a buscar el Jordi Gil, el responsable de la cova, per comunicar-li la troballa, i demanar-li que, a l'espera de confirmar l'autenticitat i la magnitud de la descoberta, deixin de passar per allí les rutes d'aventura. Aquesta informació es fa arribar també a l'ajuntament, per tal que prengui les mesures pertinents per evitar que s'accedeixi a la galeria on es troben els gravats.

Tot seguit, em poso en contacte amb el Ramon Viñas, l'especialista en art rupestre de l'IPHES, per posar-lo al corrent de la troballa, i demanar-li que vingui a veure els gravats per donar-ne la seva opinió. Un cop a casa li faig arribar fotografies de les representacions. Ramon em comenta que, a partir de les fotos, no s'atreveix a dir res, que caldrà veure-ho en directe. Imagino que el lloc on s'ha produït la descoberta, i les seves característiques, li generen incredulitat i escepticisme. Quedem que vindrà tan aviat com pugui.

Dia 31 d'octubre de 2019

Excavadors: Celia Díez-Canseco, Chiara Messana, Ana Pena, Míriam Salas Altés, Carlos Tornero i Josep Maria Vergès.

A S2 es decideix ampliar el sondeig vers l'est (quadre T23) per trobar la paret de la cova, resseguir-la, i confirmar que el que ens apareix a S23 és realment el terra de la cova, com pensem, i no un gran bloc.

S'excava el nivell 204 i es deixa a sostre de 205. A S1 la fàcies g s'estén cap a M27, i sembla que podria tractar-se d'un altre nivell (si es confirma seria el nivell 105). En aquesta zona va apareixent per sota de 104.

S'excava 104 per deixar lliure la ceràmica de L26. Intentem resseguir i deixar a sostre la capa fàcies g per veure si aquesta passa per sota del nivell 103 o si s'hi adossa.

Dia 4 de novembre de 2019

Excavadors: Chiara Messana i Josep Maria Vergès.

La fàcies g de 104 a la banda sud del quadre M26 s'estén vers L26 i, en part, es posa sota del sediment taronjós amb abundants còdols de disgregació del conglomerat que estem anomenant 103, però a un cert punt, en proximitat als blocs de conglomerat, sembla que se li adossa. En realitat el sediment taronjós, on no apareix gairebé material (sols algun petit fragment d'os que no em coordinat; han aparegut al garbell), sembla que s'associa als blocs de conglomerat. Sembla estar relacionat amb la disgregació d'aquest.

Avui hem estacionat amb la Leica de l'IPHES, usant els punts de referència P1 i P4 (estacionament per inversa). Hi ha problemes, ja que, especialment la Y, dona varis centímetres d'error. S'haurien de revisar els punts de referència de l'estacionament inicial.

Deixem el vas del quadre L26 gairebé descalçat, a punt per sessió fotogràfica i aixecament.

Dia 5 de novembre de 2019

Excavadors: Chiara Messana i Josep Maria Vergès.

A primera hora realitzem una sessió fotogràfica destinada a fotogrametria.

Figura 32. Vista del sondeig 1 en el moment de realitzar la sessió fotogràfica.

A continuació aixequem el vas ceràmic del quadre L26. Recolza sobre clastes, molts d'ells de conglomerat, gairebé en contacte amb el sostre del gris (fàcies g). Continuem resseguint la fàcies g vers l'oest per veure la seva extensió.

Al contacte entre L26 i M26, la fàcies g penetra fins l'alçada del lateral est del petit bloc que hi ha al mig de L26, i allí sembla que s'adossa a 103. En aquest punt 103 presenta una gran quantitat de fragments de disgregació del conglomerat (de fet en alguns moments sembla que s'estigui excavant un fragment gros de conglomerat en procés avançat de disgregació), i la matriu, tot i que continua essent taronjosa, agafa tons bruns.

A l'espai entre blocs que hi ha a l'angle NO de M27 s'excava un nivell aparentment sense material arqueològic, d'un to bru clar. No sabem amb quina unitat relacionar-lo, i potser se li podria assignar un nou nivell. Sembla sedimentació natural edafitzada.

A M26 agafem una mostra de sediment de la fàcies g, davant la possibilitat que al tall no quedi gaire on mostrejar.

Dia 6 de novembre de 2019

Excavadors: Chiara Messana, Carlos Tornero, Josep Maria Vergès i Ramon Viñas.

Ramon Viñas ve finalment a veure els gravats descoberts el dia 30. També esperem la visita d'un equip de TV3, que vol fer un reportatge sobre la intervenció arqueològica. La seva presència no té res a veure amb la troballa dels gravats, atès que la notícia, a l'espera de la verificació per part de l'expert en art rupestre prehistòric de l'equip, no s'ha comunicat ni tan sols al Servei d'Arqueologia.

Mentre esperem l'arribada dels de TV3 excavem 104 fàcies g a M26 i 205 a T23.

A 2/4 d'11 arriba l'equip de TV3. M'entrevisten i prenen imatges d'excavació i de la cova per elaborar un reportatge. Insisteixen en anar a prendre imatges a la sala del Llac, tot i que ja no s'hi estigui excavant. Com que ja teníem previst entrar a veure els gravats amb en Ramon, els acompanyem fins la sala del Llac. Un cop agafades les imatges l'equip de TV3 se'n va i nosaltres (Ramon Viñas, Carlos Tornero, Chiara Messana i jo) ens quedem a la galeria dels gravats. Òbviament, no hem fet cap comentari en relació a la descoberta dels gravats.

Després de veure el cavall i la resta de gravats descoberts el dia 30 comencem a mirar parets, per veure si hi ha altres figures. Tot i que els grafitos moderns i la degradació d'algunes zones provocada per l'acció de les mans al recolzar-se a la paret (les rutes d'aventura passen per aquest indret) dificulten la tasca, localitzem gravats zoomorfs, bàsicament cérvols, i alguns símbols en totes les parets de la galeria: una autèntica bogeria. D'entrada sembla que hi ha diferents estils, però algunes figures semblen indubtablement d'estil paleolític. Es confirma que la descoberta és de primer ordre.

Dia 7 de novembre de 2019

Excavadors: Aitor Burguet, Celia Díez-Canseco, Isabel Expósito, Chiara Messana, Carlos Tornero i Josep Maria Vergès.

Es continua l'excavació del nivell 104, fàcies g, a L 26 i 27, i M26.

No hi ha novetats destacables. Al final de la jornada s'aixequen tots els materials que es troben a la vista i es dona per finalitzada la campanya.

Dia 8 de novembre de 2019

Excavadors: Marta Fontanals i Josep Maria Vergès.

Cobrim els sondeigs per protegir-los a l'espera de la propera campanya. El sondeig 1 es cobreix amb geotèxtil i se li posen sacs de terra al perímetre, per fixar la tela i actuar d'obstacle per evitar que es circuli per sobre la superfície d'excavació. El sondeig 2, de tan sols 1 m², i situat en un angle, fora de la zona de trànsit, es cobreix amb una planxa de fusta laminada.

Entrem a la sala dels gravats per fer fotografies que mostrar al Servei d'Arqueologia i a l'Ajuntament de l'Espluga de Francolí a l'hora de notificar la descoberta. Mentre fem fotografies veiem alguna figura que no havíem vist abans d'ahir, entre elles la d'un bou, situat a l'esquerra d'una de les cérvols de la galeria de les incisions verticals.

Annex II. Inventari general

zona	sector	nivell	fàcies	núm	quad.	material	categoria	taxó	p1x	p1y	Zsup-UTM	Zinf-UTM	llarg	ample	gruix	observacions
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		1		Os	Húmer	Ovicaprini					49	19	10	
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		2	L27	Ceràmica	Fragment	Cocció oxidant					45	29	23	Material de construcció
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		3	L27	Ceràmica	Fragment	Vidrada					33	27	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		4	L26	Ceràmica	Fragment	Vidrada					14	8	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		5	L26	Vidre	Fragment						21	17	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		6	L26	Os	Metatars	Ovicaprini					18	13	5	Cremat
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		7	L26	Sílex	BP						20	11	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	101		8	L26	Sílex	BP						11	6	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		1	L26	Banya	Banya	T.petita	24.360	26.444		409.945	28	12	6	Nivell 102/103
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		2	L26	Carbó			24.463	26.489		409.970				Nivell 102/103
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		3	L26	Carbó										Nivell 102/103
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		4	L26	Carbó			24.362	26.286		409.881				Nivell 102/103
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		5	L26	Carbó			24.385	26.417		409.917				Nivell 102/103
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		6	L26	Os	Radi	Suidae	24.526	26.366		409.910	32	9	8	Nivell 102/103
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		7	L26	Sílex	FBP		24.650	26.889		410.006	10	7	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		8	L26	Corniana	Fragment		24.635	26.301		409.861	64	34	25	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		9	L26	Os	Llarg	T.gran	24.400	26.381		409.871	28	14	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		10	L26	Sílex	BP		24.904	26.704		409.958	20	13	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		11	L26	Os	Llarg	T.petita	24.823	26.562		409.890	29	9	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		12	L26	Os	Llarg	T.petita	24.696	26.695		409.943	32	9	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		13	L26	Carbó			24.632	26.794		409.948				
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		14	L26	Carbó			24.625	26.840		409.931				
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		15	L26	Ceràmica	Fragment		24.321	26.798		409.982	35	26	23	Material de construcció?
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		16	L26	Sílex	BPF		24.958	26.832		409.906	14	10	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		17	L26	Corniana	Bn		24.769	26.821		409.892	44	36	10	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		18	L26	Carbó			24.740	26.544		409.865				
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		19	L26	Os	Llarg	T.petita	24.363	26.810		409.960	35	15	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		20	L26	Os	Coxal	Leporidae	24.837	26.651		409.836	18	11	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		21	L26	Os	Costella	T.petita	24.797	26.711		409.860	15	7	3	Cremat
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		22	L27	Quars	FBP		24.914	27.879		409.144	9	7	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		23	L27	Sílex	FBP		24.778	27.185		410.060	16	8	2	

Cova de la Vila	Sondeig 1	102		24	L27	Ceràmica	Fragment	Vidrada	24.690	27.125		410.040	10	8	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		25	L27	Sílex	BP		24.646	27.192		410.050	11	11	4	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		26	L27	Os	Escàpula	T.petita	24.681	27.283		410.034	16	9	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		27	M27	Ceràmica	Fragment		25.050	27.629		410.097	43	26	20	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		28	M26	Ceràmica	Fragment	A mà	25.421	26.225		409.880	24	15	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		29	M26	Sílex	FBP		25.299	26.697		409.922	30	16	7	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		30	M26	Sílex	BN2GC	Burí	25.203	26.560		409.913	24	14	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		31	M27	Sílex	FBP		25.323	27.590		410.074	13	9	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		32	M27	Vidre	Fragment		25.129	27.770		410.106	9	8	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		33	M26	Sílex	FBP		25.260	26.415		409.855	13	11	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		34	M26	Sílex	FBP		25.319	26.462		409.865	10	9	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		35	M27	Os	Radiulna	Amfibi	25.415	27.133		409.983	14	3	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		36	M27	Os	Indeterminat	Indeterminat	25.101	27.530		410.047	13	6	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		37	M27	Sílex	FBP		25.131	26.176		409.839	20	19	5	Crema. Fract. tèrmiques
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		38	M26	Os	Radiulna	Amfibi	25.369	27.679		410.070	12	2	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		39	M27	Ceràmica	Fragment		24.812	27.150		409.993	34	29	17	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		40	L27	Sílex	BPF		24.828	27.021		409.968	37	10	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		41	L27	Vidre	Vora	Botella cava					30	29	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		42	M26	Sílex	BP					409.882	23	17	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		43	M26	Sílex	FBP					409.882	16	15	7	Fractures tèrmiques
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		44	M26	Os	Llarg	T.petita				409.882	16	8	5	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		45	M26	Os	Calcani	Leporidae				409.882	22	8	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		46	M27	Sílex	FBP					410.106	8	5	2	Fractures tèrmiques
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		47	M27	Sílex	BN2GC	Geomètric				410.106	18	8	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		48	L26	Ferro		Clau					34	12	11	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		49	L26	Os	Llarg	T.petita					12	9	5	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		50	L26	Os	Llarg	T.petita					30	11	8	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		51	L26	Os	Llarg	T.mitjana					32	16	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		52	L26	Os	Coxal	Leporidae					19	12	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		53	L26	Dent	Molar/premolar	T.petita					19	8	5	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		54	L26	Os	Metatars	T.petita					22	12	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		55	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>					13	9	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		56	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>					12	8	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		57	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>					10	9	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		58	L26	Os	Indeterminat	Indeterminat					14	12	3	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		59	L26	Quars	BP						16	10	7	

Cova de la Vila	Sondeig 1	102		60	L26	Sílex	FBP						13	10	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		61	L26	Sílex	FBP						24	15	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		62	L26	Sílex	FBP						18	10	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	102		63	L26	Vidre	Fragment						19	12	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		1	L26	Carbó			24.153	26.600		409.956				
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		2	L26	Sílex	BN2GC	Denticulat	24.251	26.669		409.958	36	22	12	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		3	L26	Os	Llarg	T.gran	24.233	26.423		409.886	40	8	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		4	L26	Ceràmica	Fragment		24.251	26.474		409.884	51	27	9	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		5	L26	Corniana	BN1G		24.346	26.929		410.017	130	66	50	Crema. Fract. tèrmiques
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		6	L26	Os	Escàpula	T.molt petita	24.191	26.755		409.922	18	5	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		7	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>	23.969	26.823		409.954	13	9	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		8	L26	Os	Llarg	T.petita	24.164	26.853		409.937	19	14	5	Crema.
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		9	L26	Quars	BN1GE		24.000	26.979		410.006	31	31	26	Talla sobre enclusa
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		10	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>	23.995	26.770		409.931	11	8	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		11	K26	Sílex	FBP		23.991	26.664		409.906	14	9	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		12	L26	Os	Tibia	T.petita	24.031	26.690		409.921	36	12	11	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		13	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>	24.146	26.700		409.930	14	11	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		14	L26	Os	Costella	T.petita	24.291	26.620		409.913	14	7	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		15	L26	Corniana	Bn		24.207	26.482		409.901	65	45	30	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		16	L26	Carbó			24.204	26.414		409.907				
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		17	L26	Os	Llarg	T.molt petita	24.130	26.507		409.866	24	6	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		18	L26	Os	Indeterminat	Indeterminat	24.186	26.515		409.863	16	4	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		19	L26	Sediment	Mostra	Anàlisi botànica	24.042	26.526		409.919				
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		20	L26	Sediment	Mostra	Anàlisi botànica	24.022	26.523		410.014				
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		21	L26	Sediment	Mostra	Anàlisi botànica	24.008	26.524		410.155				
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		22	M26	Ceràmica	Fragment	Cocció oxidant			410.100	410.090	24	19	18	Material de construcció
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		23	M26	Ceràmica	Fragment	Cocció oxidant			410.100	410.090	29	12	12	Material de construcció
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		24	M26	Sílex	BP				410.100	410.090	20	12	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	103		25	M26	Sílex	FBP				410.100	410.090	12	10	2	Fractures tèrmiques
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		1	L26	Os	Indeterminat	Indeterminat	24.734	26.864		409.884	30	20	5	Crema. Mesures aprox.
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		2	L26	Corniana	Fragment		24.312	26.952		409.955	62	52	13	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		3	L26	Os	Llarg	T.petita	24.189	26.969		409.967	27	11	5	Crema.
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		4	L26	Os	Llarg	T.petita	24.224	26.973		409.964	14	10	2	Crema.
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		5	L26	Sílex	FBP		24.334	26.955		409.946	8	6	2	Crema. Cúpula tèrmica
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		6	L26	Os	Llarg	T.petita	24.538	26.920		409.921	11	8	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		7	M26	Os	Llarg	T.petita	25.430	26.878		409.926	26	10	5	

Cova de la Vila	Sondeig 1	104		8	L27	Sílex	BP		24.732	27.087		409.977	35	15	10	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	9	L27	Os	Llarg	T.petita	24.654	27.017		409.977	21	6	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	10	L27	Os	Llarg	T.petita	25.132	26.480		409.866	16	10	3	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		11	M26	Dent	Molar	Ovicapri	25.266	26.543		409.883	14	5	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		12	M26	Sílex	BP		25.417	26.277		409.826	22	21	9	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		13	M26	Carbó			25.359	26.366		409.820				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		14	M26	Carbó			25.137	26.496		409.844				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		15	M26	Carbó			25.430	26.367		409.955				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		16	M26	Os	Llarg	T.molt petita	25.238	26.549		409.874	15	3	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		17	M26	Os	Indeterminat	Indeterminat	24.856	27.394		410.011	17	6	2	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		18	M27	Carbó			25.043	27.294		409.988				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		19	L27	Carbó			24.855	27.115		410.007				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		20	L27	Sílex	BP		24.982	27.011		409.957	21	15	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		21	L27	Os	Coxal	Leporidae	24.602	27.032		409.987	30	13	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		22	L27	Os	Llarg	T.petita	24.935	27.232		409.990	29	11	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		23	M27	Carbó			25.176	27.911		409.988				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		24	M27	Sediment	Mostra		25.326	26.308		409.780				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		25	L27	Dent	Molar/premolar	Suidae	24.945	27.142		409.963	19	8	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		26	L27	Os	Indeterminat	Indeterminat	24.944	27.273		409.978	13	4	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		27	L27	Sílex	BPF		24.973	27.280		409.937	16	11	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		28	L27	Os	Costella	T.molt petita	24.912	27.396		409.946	11	6	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		29	L27	Carbó			24.993	27.044		409.937				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		30	L27	Quars	Fragment		24.905	27.192		409.955	19	15	9	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		31	L27	Os	Llarg	T.petita	24.235	27.044		410.050	30	14	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		32	L27	Carbó			24.126	27.040		410.068				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		33	L27	Carbó			24.908	27.049		409.917				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		34	L27	Carbó			24.955	27.111		409.933				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		35	L27	Ceràmica	Vora	A mà	24.773	27.032		409.913	45	45	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		36	M27	Sílex	BP		25.006	27.110		409.918	15	9	2	Crema. Cúpula tèrmica
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		37	L27	Quars	Bn	Grava	24.174	27.052		410.034	25	15	11	Fragment natural
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		38	L27	Quars	Fragment		24.349	27.106		410.035	13	12	11	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		39	M27	Sílex	BP		25.099	27.986		410.049	16	13	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		40	L27	Granit	FBn		24.271	27.076		410.021	62	49	24	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	41	M26	Carbó			25.419	26.264		409.781				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		42	L27	Sediment	Mostra		24.924	27.057		409.900				Mostra per anàlisi botànica
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		43	L26	Corniana	Bn		24.879	26.950		409.877	82	60	14	

Cova de la Vila	Sondeig 1	104		44	L27	Os	Tibia	Leporidae	24.877	27.097		409.902	30	6	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		45	L26	Corniana	FBn		24.724	26.872		409.868	66	28	13	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		46	L26	Granit	Bn		24.654	26.924		409.881	135	105	65	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	47	M26	Gres	FBn		25.071	26.536		409.823	155	80	67	Possible fragment de molí
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		48	L27	Quars	Fragment		24.193	27.093		410.041	8	8	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		49	L27	Os	Metatars	Ovicaprini	24.111	27.032		410.039	39	25	18	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		50	L27	Carbó			24.646	27.089		409.916				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		51	L27	Corniana	Bn		24.730	27.032		409.891	55	32	15	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		52	L26	Os	Llarg	T.petita	25.010	26.824		409.856	22	6	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		53	L27	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>	24.063	27.070		410.035	12	8	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		54	L27	Os	Llarg	T.petita	24.093	27.079		410.056	35	15	5	Crema. Mesures aprox.
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		55	L27	Carbó			24.303	27.027		409.992				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	56	M26	Os	Llarg	T.molt petita	25.269	26.382		409.799	27	5	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		57	L27	Sílex	BP		24.022	27.010		409.984	40	37	9	Crema. Cúpula tèrmica
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	58	M26	Carbó			25.080	26.459		409.789				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	59	M26	Quars	BPF		25.176	26.465		409.798	17	12	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	60	M26	Gres	FBn		25.194	26.359		409.763	82	61	58	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		61	L27	Os	Llarg	T.petita	24.977	27.342		409.919	40	9	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		62	L27	Malacofauna	Terrestre	<i>Cepaea</i>	24.960	27.358		409.913	23	19	12	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		63	L27	Carbó			24.847	27.336		409.878				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		64	L27	Os	Llarg	T.molt petita	24.031	27.048		410.008	23	7	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		65	M26	Carbó			25.083	26.485		409.779				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		66	L27	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>	24.934	27.470		409.916	15	10	9	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		67	L27	Carbó			24.840	27.335		409.880				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		68	L27	Carbó			24.758	27.118		409.875				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	69	M26	Carbó			25.362	26.195		409.747				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	70	M26	Corniana	FBn		25.391	26.340		409.775	122	48	13	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		71	L27	Sediment	Mostra		24.462	27.041		409.973				Mostra de control
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		72	L27	Carbó			24.541	27.076		409.942				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		73	L26	Sílex	FBP		24.282	26.951		409.940	21	12	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		74	L26	Sílex	FBP		24.327	26.944		409.938	10	8	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		75	L26	Os	Llarg	T.petita	24.262	26.885		409.909	29	9	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		76	L26	Os	Llarg	T.petita	24.683	26.919		409.879	15	6	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		77	L26	Sílex	FBP		24.502	26.769		409.876	14	11	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	78	M26	Granit	FBn		25.160	26.343		409.729	66	64	54	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	79	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Cepaea?</i>	24.967	26.588		409.775	15	10	10	

Cova de la Vila	Sondeig 1	104		80	L26	Os	Llarg	T.molt petita	24.253	26.889		409.943	14	4	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		81	L26	Os	Pla	T.petita	24.428	26.940		409.939	23	6	1	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		82	L26	Os	Llarg	T.molt petita	24.457	26.852		409.904	12	4	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		83	L26	Os	Pla	T.gran	24.516	26.989		410.019	15	9	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	84	L26	Carbó			24.712	26.881		409.876				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		85	L26	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>	24.878	26.980		409.857	11	8	7	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		86	L27	Os	Llarg	T.petita	24.963	27.199		409.901	32	8	4	Cremat
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		87	L27	Malacofauna	Terrestre	<i>Pomatia elegans</i>	24.893	27.304		409.903	14	9	8	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		88	L27	Sílex	FBP		24.895	27.326		409.915	22	11	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		89	L26	Quars	FBn		24.544	26.960		409.913	65	35	27	Possible BN1GE en enclusa
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		90	L26	Sílex	BP		24.517	26.959		409.962	17	8	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		91	L26	Ceràmica	Vas sencer	A mà	25.244	24.390		409.669	135	130	60	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	92	M26	Sediment	Mostra		25.094	26.384		409.757				Mostra per anàlisi botànica
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	93	M26	Os	Llarg	T.mitjana	25.143	26.424		409.777	29	13	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	94	M26	Granit	Fragment		25.210	26.239		409.771	108	80	39	Cremat
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	95	M26	Carbó			25.170	26.256		409.756				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	96	M26	Ceràmica	Fragment	A mà	25.407	26.244		409.767	97	64	9	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	97	M26	Os	Llarg	T.molt petita	24.934	26.258		409.762	19	4	3	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	98	M26	Os	Húmer	Leporidae	25.074	26.506		409.781	13	7	6	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	99	L27	Os	Llarg	T.molt petita	24.758	27.026		409.877	16	3	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	100	L26	Os	Ulna	Leporidae	24.579	26.846		409.882	15	4	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	f	101	L26	Os	Llarg	T.petita	24.492	26.975		409.895	26	9	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	102	L26	Corniana	Bn		24.475	26.965		409.911	46	42	17	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		103	L26	Corniana	FBn		24.389	26.905		409.903	108	72	35	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	104	L26	Os	Llarg	T.molt petita	24.217	26.906		409.960	24	6	5	Cremat
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	105	M26	Quars	Bn		25.130	26.297		409.726	85	54	38	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	106	M26	Os	Llarg	T.petita	25.129	26.313		409.742	58	10	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	107	L26	Os	Tibia	Ovicaprini	24.279	26.944		409.927	29	7	5	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	108	L26	Os	Pla	T.gran	24.650	26.859		409.840	28	9	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	109	L26	Os	Llarg	T.molt petita	24.325	26.886		409.862	23	3	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	110	L26	Granit	Bn		24.725	26.980		409.848	98	81	50	Cremat
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	111	L26	Sediment	Mostra	Anàlisi botànica	24.896	26.821		409.808				Nivell cendres superior
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	112	M26	Sediment	Mostra	Anàlisi botànica	25.078	26.322		409.700				Nivell cendres inferior
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	113	L26	Granit	FBn		24.825	26.715		409.830	150	64	46	Cremat
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	114	L26	Os	Llarg	T.petita	24.822	26.735		409.834	30	13	4	Cremat

Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	115	L26	Granit	BP		24.980	26.927		409.836	109	60	25	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	116	L26	Corniana	Fragment		24.887	26.533		409.801	68	43	14	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	117	L26	Sílex	BP		24.862	26.523		409.790	20	10	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	118	L26	Granit	Bn		24.980	26.353		409.777	67	47	38	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	119	L26	Sílex	BP		24.987	26.514		409.771	53	26	13	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	120	L26	Granit	FBn		24.735	26.928		409.787	55	47	27	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	121	L26	Corniana	Fragment		24.944	26.394		409.770	71	35	14	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	122	L26	Os	Indeterminat	Indeterminat	24.919	26.559		409.779	14	8	2	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	123	L26	Corniana	Bn		24.917	26.397		409.756	31	22	4	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	124	L26	Corniana	FBn		24.762	26.439		409.781	62	48	27	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	125	L26	Carbó			24.821	26.571		409.769				
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	126	L26	Os	Metatars	Ovicaprini	24.791	27.119		409.853	22	11	8	Crema
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	128	L26	Corniana	Bn		24.697	27.049		409.775	220	85	33	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	129	L26	Os	Llarg	T.petita	24.744	26.828		409.784	20	8	2	
Cova de la Vila	Sondeig 1	104	g	130	L26	Sediment	Mostra	Anàlisi botànica				409.747				Nivell cendres pur
Cova de la Vila	Sondeig 1	104		131	L26	Os	Coxal	Leporidae				409.875	16	10	8	Crema

zona	sector	nivell	quad.	núm.	material	categoria	taxo	zsup-UTM	zinf-UTM	llarg	ample	gruix	observacions
Cova de la Vila	Sondeig 2	202	S23	1	Coure/Plom	Bala	7,92mm			28	8	8	Munió per fusell Mauser. Possible fabricació espanyola.
Cova de la Vila	Sondeig 2	202	S23	2	Ferro	Bala	7,92mm			35	8	8	Munió per fusell Mauser. Fabricació txeca.
Cova de la Vila	Sondeig 2	202	S23	3	Ferro	Bala	7,92mm			35	8	8	Munió per fusell Mauser. Fabricació txeca.
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	1	Os			407.400	407.300	25	13	5	Rodat. Beta A. datació C14 AMS. Datació fallida manca col·lagen
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	2	Sílex	BN2GC	Rascadora dent.	407.400	407.300	51	35	11	Lleugera erosió: poliment.
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	3	Sílex	BP		407.400	407.300	46	34	6	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	4	Sílex	FBP		407.400	407.300	34	28	11	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	5	Sílex	BN2GC	Rascadora dent.?	407.400	407.300	41	32	3	Cremada. Cúpules tèrmiques.
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	6	Sílex	BP		407.400	407.300	32	28	5	Cremada. Cúpula tèrmica.
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	7	Sílex	BN2GC	Osc	407.400	407.300	35	29	4	Possible fractura d'excavació. Remuntaria amb nº19
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	8	Sílex	BPF		407.400	407.300	51	38	11	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	9	Sílex	BN2GC	Rascadora dent.?	407.400	407.300	52	50	13	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	10	Sílex	BP		407.400	407.300	33	22	3	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	11	Sílex	BP		407.400	407.300	32	34	3	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	12	Sílex	BP		407.400	407.300	26	22	4	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	13	Sílex	BP		407.400	407.300	43	32	7	Fractura d'excavació?
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	14	Quars	Bn		407.400	407.300	34	30	25	Natural. Possible aixecament antic molt rodat
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	15	Quars	BP		407.400	407.300	36	24	6	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	16	Sílex	BN2GE		407.400	407.300	39	24	7	Possible nucli talla sobre enclusa
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	17	Sílex	BP		407.400	407.300	19	8	1	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	18	Sílex	BPF		407.400	407.300	19	10	1	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	19	Sílex	FBP		407.400	407.300	23	9	2	Possible fractura d'excavació. Remuntaria amb nº7
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	20	Sílex	FBP		407.400	407.300	21	9	1	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	21	Sílex	BPF		407.400	407.300	20	8	3	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	22	Sílex	FBP		407.400	407.300	12	8	1	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	23	Sílex	BP		407.400	407.300	14	10	2	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	24	Sílex	BN2GE		407.400	407.300	32	25	7	Molt rodat
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	25	Sílex	BN2GC?		407.400	407.300	35	34	9	Retoc aïllat
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	26	Sílex	BP		407.400	407.300	29	22	4	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	27	Sílex	FBP		407.400	407.300	7	7	1	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	28	Sílex	BP		407.400	407.300	14	8	2	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	29	Sílex	BP		407.400	407.300	13	9	3	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	30	Sílex	FBP		407.400	407.300	43	24	5	

Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	31	Sílex	FBP		407.400	407.300	42	23	4	Molt rodat
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	32	Sílex	BP		407.400	407.300	33	23	3	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	33	Quars	FBP		407.400	407.300	11	9	4	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	34	Sílex	BP		407.400	407.300	67	31	11	Fractures d'excavació. Retoc invers denticulat possib. d'excavació
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	35	Sílex	BP		407.400	407.300	60	57	19	Fractures d'excavació
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	36	Sílex	FBP		407.400	407.300	10	9	2	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	37	Os	Metàpod	Cervidae	407.400	407.300	45	16	10	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	38	Diente	Indeterminat	T.petita	407.400	407.300	26	7	2	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	39	Os	Llarg	T.petita	407.400	407.300	23	8	5	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	40	Os	Llarg	T.mitjana	407.400	407.300	44	16	7	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	41	Os	Llarg	T.petita	407.400	407.300	25	7	4	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	42	Os	Indeterminat	Indeterminat	407.400	407.300	22	7	7	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	43	Os	Llarg	T.petita	407.400	407.300	15	6	4	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	44	Os	Llarg	T.petita	407.400	407.300	21	7	5	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	45	Carbó			407.400	407.300				
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	46	Carbó			407.400	407.300				
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	T23	47	Os	Llarg	T.gran	407.400	407.300	70	31	13	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	T23	48	Quars	FBn		407.400	407.300	66	37	36	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	T23	49	Sílex	BN1GE		407.400	407.300	50	49	45	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	50	Sílex	BN2GC?	Gratador?	407.400	407.300	56	26	10	Patinada. Nombrosos escantells perimetrals, possib. naturals
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	51	Os	Llarg	T.petita	407.300	407.200	26	12	3	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	52	Sílex	BP		407.300	407.200	28	19	7	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	53	Sílex	BP		407.300	407.200	60	43	18	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	54	Sílex	BP		407.300	407.200	31	29	7	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	55	Sílex	BP		407.300	407.200	32	30	8	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	56	Sílex	BP		407.300	407.200	35	33	10	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	57	Sílex	FBP		407.300	407.200	22	21	7	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	58	Sílex	FBP		407.300	407.200	30	20	6	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	59	Sílex	FBP		407.300	407.200	40	23	7	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	60	Sílex	BN2GC?		407.300	407.200	91	41	14	Retocs molt marginals o escantells d'ús
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	61	Sílex	BN2GE		407.300	407.200	60	35	20	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	62	Sílex	FBP		407.300	407.200	44	38	16	
Cova de la Vila	Sondeig 2	205	S23	63	Sílex	FBn		407.300	407.200	41	36	31	

III-1. ANÀLISI ZOOARQUEOLÒGICA I TAFONÒMICA DE VERTEBRATS

1. Metodologia i mostra

Durant la campanya d'excavació de 2019 es van recuperar 86 restes de vertebrats, incloent dents i ossos. Totes elles són de mamífers, llevat de dues que pertanyen a un amfibi. Pel que fa a la distribució, 76 han estat recuperades al Sondeig 1 i 10 es van trobar al Sondeig 2.

El seu estudi zooarqueològic i tafonòmic s'ha realitzat tenint en compte diferents criteris per tal d'obtenir informació sobre el seu origen, possible aprofitament antròpic i posterior deposició i conservació.

L'estudi zooarqueològic ha consistit en l'anàlisi taxonòmica i anatòmica de les restes (Barone, 1969; Schmid, 1972; Pales i García, 1981). Quan no ha estat possible identificar les restes a nivell de taxó, degut al seu alt grau de fragmentació, s'ha portat a terme una classificació basada en les categories de talla de pes: talla molt petita (<10 kg), talla petita (10-100 kg), talla mitjana (100-600 kg) i talla gran (600-1000 kg). Pel que fa les restes que no han pogut ser identificades a nivell anatòmic, s'ha emprat una classificació general: ossos plans (fragment d'elements de l'esquelet axial), ossos llargs (fragments d'elements de l'esquelet apendicular) i ossos articulars (parts distals de les extremitats).

La determinació de l'edat de mort s'ha portat a terme mitjançant criteris d'erupció i desgast dental i grau de fusió òssia (Barone, 1969; Hillson, 2005).

Les dades es presenten fent servir dos índexs de quantificació: nombre de restes (NR), nombre i mínimum d'individus (NMI) (Lyman, 2008). El NMI ha estat calculat només amb les restes identificades a nivell taxonòmic.

L'anàlisi tafonòmic s'ha centrat en l'estudi tant de les alteracions bioestratinòmiques com de les fosildiagenètiques (Fernández Jalvo i Andrews, 2016). Les alteracions bioestratinòmiques són aquelles que es produeixen abans del enterrament dels restes. En aquest cas, es tracta fonamentalment, de les ocasionades per a l'acció dels humans i altres animals. L'acció humana s'ha documentat mitjançant la identificació de marques de tall, fracturació i alteracions relacionades amb el processament culinari dels restes (cremació). Les fosildiagenètiques són aquelles alteracions que es produeixen després de l'enterrament dels restes. Les identificades en aquest conjunt són, fonamentalment, el manganès i la concreció.

2. Estudi zooarqueològic

Com ja s'ha comentat, la major part de les restes (88%) es van recuperar al Sondeig 1 (Taula 1), repartides en quatre nivells, principalment al 104. Al Sondeig 2 les restes es concentraven al nivell 205.

Sondeig	Nivell	NR	%NR
Sondeig 1	101	2	2,3
	102	21	24,4
	103	7	8,1
	104	46	53,4
Sondeig 2	205	10	11,6
	Total	86	100

Taula 1. Nombre i percentatge de restes per nivell

Només 21% del total de la fauna analitzada ha estat identificada a nivell taxonòmic i el 79% restant ha estat classificat dins d'una de les categories de talla de pes o com indeterminats, sent la talla petita la millor representada en tots els nivells (Taula 2). Es tracta d'un baix percentatge d'identificació degut a que les restes presenten un alt grau de fragmentació i afectació per diferents agents tafonòmics (veure punt 3).

Nivell	Suidae	Ovicaprini	Cervidae	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	Amfibi	T.gran	T.mitjana	T.petita	T.molt petita	Indeterminat	Total
101		1						1			2
102	1			3	2	1	1	11		2	21
103						1		3	2	1	7
104	1	4		5		2	1	19	10	4	46
205			1			1	1	6		1	10
Total	2	5	1	8	2	5	3	40	12	8	86

Taula 2. Distribució de les restes (NR) per taxó, categoria de talla de pes i nivell.

Malgrat aquestes dades, la diversitat de taxons és relativament alta, havent-se identificat 4 espècies d'herbívors i un amfibi. Entre els herbívors, cal destacar la presència de al menys un taxó domèstic, els ovicaprins. Es tracta d'un número mínim de dos individus, sense poder precisar si las restes pertanyen a ovella o cabra. Pel que fa als suïds, s'han identificat també al menys dos individus, un d'ells, és un fetus representat per un radi. Els trets anatòmics i el baix nombre de restes no permet precisar si és tracta d'exemplars domèstics o salvatges.

Pel que fa al cèrvid recuperat al nivell 205 del sondeig 2, molt probablement es tractaria d'un fragment de metatars de cérvol.

Pel que fa a la representació de restes classificades per talla de pes, destaquen les de talla petita (Taula 2). Aquesta talla és correspon, fonamentalment, amb els ovicaprins no només identificats en aquesta campanya sinó també abundants en els conjunts faunístics recuperats en campanyes anteriors (Cebrià et al., 2014)

No s'observa cap tipus de tendència respecte a la representació anatòmica de les restes (Taula 3).

Nivell	Ovicapriini	Suidae	Cervidae	Amfibi	Leporidae	T.gran	T.mitjana	T.petita	T.molt petita	Indeterminat	Total
101	1							1			2
Fèmur								1			1
Metatars	1										1
102		1		2	3	1	1	11		2	21
Banya								1			1
Dent								1			1
Costella								1			1
Escàpula								1			1
Radi		1									1
Radiulna				2							2
Coxal					2						2
Calcani					1						1
Metatars								1			1
Llarg						1	1	6			8
Indeterminat										2	2
103						1		3	2	1	7
Costella								1			1
Escàpula									1		1
Tibia								1			1
Llarg						1		1	1		3
Indeterminat										1	1
104	4	1			5	2	1	19	10	4	46
Dent	1	1									2
Costella									1		1
Húmer					1						1
Ulna					1						1
Coxal					2						2
Tibia	1				1						2
Metatars	2										2
Llarg							1	18	9		28
Pla						2		1			3
Indeterminat										4	4
205			1			1	1	6		1	10
Metatars			1								1
Llarg						1	1	5			7
Indeterminat								1		1	2
Total	5	2	1	2	8	5	3	40	12	8	86

Taula 3. Distribució del número mínim d'elements per nivell i taxó

3. Estudi tafonòmic

S'han identificat tant alteracions postdeposicionals i d'origen natural que, com ja hem esmentat, han afectat a la integritat dels conjunts. Les principals alteracions són les originades per l'acció de les arrels (NR=20) que es manifesten mitjançant la presència de solcs a la superfície dels ossos arribant al grau de corrosió en alguns dels casos (NR=7). Els fragments del nivell 205 presenten, a més a més, les vores arrodonides, molt probablement degut a l'acció hídrica de l'interior de la cova. Relacionat també amb les condicions d'humitat de la cova s'han documentat coloracions negres a les superfícies de les restes, relacionades amb el manganés.

Figura 33. Nivell 205 n° 47, 37 i 40 (d'esquerra a dreta). Macrofauna indeterminada i fragment de metatarsos de cervol (al mig).

Les alteracions d'origen antròpic són escasses, es limiten a evidències de fracturació (NR=15), com cops, i coloracions negres o grises relacionades amb la cremació de les restes (NR=23).

4. Conclusions

Durant la campanya d'excavació 2019 a la cova de la Font Major s'han recuperat un total de 86 restes distribuïdes en els dos sondejors i en diferents nivells en el cas del Sondej 1.

Els ovicaprins i els conills són els taxons millor representats tot i que el nombre de restes identificades a nivell específic es molt baix. Això és degut a l'alt grau de fragmentació de les restes, causat tant per l'acció antròpica com per l'acció de les diferents processos naturals originats a l'interior de la cova.

Les característiques del conjunt faunístic recuperat en aquesta campanya segueixen la mateixa dinàmica observada en anteriors intervencions, amb una certa importància dels animals domèstics i de les restes de talla petita.

Bibliografia

- Barone, R., 1969: *Anatomie comparée des mammifères domestiques. Osteologie*. Masson, Paris.
- Cebrià, A., Fontanals, M., Martín, P., Morales, J.I., Oms, F.X., Rodríguez-Hidalgo, A., Soto, M., Vergès, J.M., 2014: Nuevos datos para el Neolítico antiguo en el nordeste de la Península Ibérica procedentes de la Cova del Toll (Moià, Barcelona) y de la Cova de la Font Major (L'Espluga de Francolí, Tarragona). *Trabajos de Prehistoria*, 71 (1), 134-145.
- Fernández Jalvo, Y., Andrews, P., 2016: *Atlas of Taphonomic Identifications*. Springer Netherlands, Amsterdam.
- Hillson, S., 2005: *Teeth*. Cambridge University Press, Cambridge
- Lyman, R., 2008: *Quantitative Paleozoology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Schmid, E., 1972: *Atlas of animal bones. For Prehistorians, Archaeologists and Quaternary Geologists*. Elsevier Publishing Company. Amsterdam.
- Pales, L. i Lambert, M.A. (1970): *Atlas d'Osteologie. Les membres*. Editions du CNRS. I.

III-2: MALACOFAUNA TERRESTRE

S'han recuperat un total de 12 restes de malacofauna terrestre: 10 individus de l'espècie *Pomatia elegans* (3 al nivell 102, 3 al nivell 103 i 4 al nivell 104) i 2 individus del gènere *Cepaea*, ambdós procedents del nivell 104.

Els exemplars de *Cepaea* podrien estar presents al nivell 104 com a restes de consum alimentari per part dels grups humans, o bé per causes naturals, però està clar que, sigui el que sigui, es relacionen amb la fase prehistòrica d'ocupació de la cova. Els exemplars de *Pomatia elegans*, és gairebé segur, pel seu gairebé nul valor gastronòmic, que hi són presents per causes naturals, i donats els hàbits excavadors d'aquesta espècie, poden haver-se introduït als diferents nivells amb posterioritat a la seva sedimentació.

III-3. ELEMENTS LÍTICS

Durant la campanya de 2019 s'han recuperat 127 elements lítics, repartits entre els nivells 101, 102, 103, 104 i 205 (taula 4). El nivell amb una major representació és el 205, amb un total de 50 restes, gairebé totes de sílex, seguit del nivell 104, amb 45 restes, de diferents matèries primeres.

Nivell	Corniana	Granit	Gres	Quars	Sílex	Total
101					2	2
102	2			2	19	23
103	2			1	4	7
104	12	9	2	7	15	45
205				3	47	50
Total	16	9	2	13	87	127

Taula 4. Distribució per matèria primera i nivell de les restes lítiques recuperades.

En l'estudi de materials, les restes i dades dels nivells 101, 102 i 103 apareixeran a les taules, però sols seran tractades i comentades en el cas d'algun element singular, atès que, al tractar-se de nivells amb barreja de materials de diferents èpoques, l'estudi de conjunt no té gaire valor informatiu.

Pel que fa als nivells 104 i 205, pertanyents a l'holocè i plistocè respectivament (a manca de datacions absolutes i objectes cronològicament diagnòstics, no ens ha estat possible precisar la cronologia), podem observar com la seva composició a nivell de matèries primeres és totalment diferent. En el cas del nivell 104 les litologies documentades són força variades, amb un lleuger predomini del sílex, però amb una elevada presència de corniana, quars i granit. Pel contrari, en el nivell 205, gairebé totes les restes, un 94%, són de sílex, amb una petita representació, el 6% restant, del quars. Aquesta gran diferència entre ambdós nivells a nivell de matèries primeres, s'ha de matisar. En el cas del nivell 205, al tractar-se d'un dipòsit fluvial amb una gran presència de còdols, aquests no han estat inclosos en el registre arqueològic, al no observar-s'hi cap modificació o senyal d'ús antròpic, mentre que al nivell 104, el fet de tractar-se d'un dipòsit clarament d'origen antròpic ha fet que, els còdols presents que no presentaven marques hi fossin inclosos, interpretant que havien estat aportats en el marc de les activitats antròpiques. No obstant, els còdols del nivell 205 han estat recollits i conservats amb la seva referència de nivell, quadre i talla, per portar-hi a terme un estudi detallat que permeti descobrir possibles marques d'ús no visibles en condicions d'excavació i/o a ull nu.

La Taula 5 presenta les categories estructurals per nivell. Com podem observar, la principal diferència entre els nivells 104 i 205 és l'elevada presència de bases naturals (Bn) i de fragments de base natural (FBn) al nivell 104, en comparació al nivell 205, i l'absència a 104 de bases negatives, tant de primera com de segona generació.

La diferència en el percentatge de Bn i FBn té molta relació amb el fet que hem comentat en el paràgraf dedicat a les matèries primeres, relatiu als criteris d'inclusió dels elements lítics dins del material d'interès arqueològic. En aquest sentit, si descartéssim les restes del nivell 104 que no mostren evidències d'haver estat tallades i/o utilitzades com a instrument, concentrades en les categories de Bn, FBn i Fragment (taula 6), els percentatges serien força més similars. No obstant, cal tenir en compte que la gairebé totes les Bn i FBn de 104 que no mostren evidències directes d'haver estat tallades i/o utilitzades com a instrument, presenten alteracions i fractures per impacte tèrmic, el que indica que van estar presents en activitats relacionades amb l'ús del foc. Així doncs, sembla que aquesta diferència no seria evident a nivell dels objectes tallats i/o utilitzats com a

eines, si no que vindria donada per la presència a 104 de còdols involucrats en tasques relacionades amb l'ús del foc.

En el cas de l'absència de bases negatives al nivell 104, aquest fet el relacionem principalment amb l'escàs nombre de restes sobre sílex del nivell, la matèria primera sobre la que s'acostumen a documentar la majoria de bases negatives, especialment les de segona generació, que acostumen a ser les més abundants. En canvi, al nivell 205, amb un nombre d'objectes sobre sílex relativament significatiu, ja s'hi troben presents totes les categories estructurals. Així doncs, no es tractaria d'una diferència atribuïble a la cronologia.

Nivell	Bn	FBn	BN1GE	BN2GC	BN2GE	BP	BPF	FBP	Fragment	Total
101						2				2
102	1			2		4	2	13	1	23
103	1		2	1		1		2		7
104	9	12				10	2	5	7	45
205	1	2	1	7	3	20	3	13		50
Total	12	14	3	10	3	37	7	33	8	127

Taula 5. Representació de les categories estructurals tècniques per nivells.

Categoria	BP	BPF	FBP	Bn	FBn	Fragment	Total
Sílex	9	1	5				15
Corniana				5	4	3	12
Granit	1			3	4	1	9
Quars		1		1	2	3	7
Gres					2		2
Total	10	2	5	9	12	7	45

Taula 6. Representació de les categories estructurals per matèria primera al nivell 104.

Pel que fa la representació tipològica dels artefactes configurats (taula 7), tots ells de segona generació (BN2GC), ens centrarem en els del nivell 205, atès que al nivell 104 no se n'ha recuperat cap. El conjunt de BN2GC del nivell 205 està compost per 1 osca, 3 rascadores denticulades, 1 gratador i dues peces amb retoc aïllat, que podria correspondre a escantells d'ús. Val a dir que tan sols una de les rascadores denticulades, amb retoc força marginal, i la osca semblen configurats clars. Els altre dos objectes classificats com a rascadores denticulades són força dubtosos, podent-se tractar d'escantells d'ús i/o postdeposicionals. Així mateix, l'objecte classificat com a gratador es troba patinat i mostra en tot el perímetre escantells bifacials clarament de tipus postdeposicional. Cal recordar que el nivell 205 és un dipòsit fluvial amb còdols, graves i arenes, generat per un corrent d'alta energia, un context on és habitual que es produeixin retocs d'origen natural. Ni el conjunt ni cap dels elements retocats donen indicacions clares sobre la seva cronologia que, això sí, situaríem dins del paleolític.

	Denticulat	Gratador	Rascadora dent	Burí	Geomètric	Osca	Marginal
102				1	1		
103	1						
205		1	3			1	2
Total	1	1	3	1	1	1	2

Taula 7. Classificació tipològica dels retocats per nivells.

Cal assenyalar, tot i estar fora de context, la presència al nivell 102 d'un geomètric, concretament un triangle, i d'un burí.

Figura 34. Nivell 104 n°8, BPF (esquerra) i n° 27, BP (dreta). Sílex.

Figura 35. Nivell 205 n°53. BP. Sílex.

Figura 36. Nivell 205 n°49. BN1GE. Sílex.

Figura 37. Niv. 205 n°2. BN12GC. Sílex. Rascadora denticulada.

Figura 38. Nivell 205 n°60. Possible BN2GC. Retoc marginal o escantells d'ús. Sílex.

III-4. CERÀMICA I VIDRE

Les restes de ceràmica i de vidre recuperades durant la intervenció provenen, exclusivament, del sondeig 1. La seva distribució per nivells és la següent:

Nivell 101: 2 fragments de ceràmica vidrada de color melat, 1 fragment de ceràmica de construcció, d'obra foradada, i 1 fragment de vidre de color verd clar.

Nivell 102: 1 fragment de ceràmica vidrada, 3 fragments de ceràmica de construcció, d'obra massissa, 1 fragment de ceràmica a mà de coccio oxidant, i 1 fragment del broc d'una botella de vidre de cava, color verd fosc.

Nivell 103: 2 fragments de ceràmica de construcció, d'obra massissa, i 1 fragment de ceràmica a mà de coccio reductora, amb final oxidant que afecta sols a la cara externa.

Nivell 104: 1 vas gairebé sencer, tipus bol, de ceràmica a mà, amb un petit apèndix per facilitar la premsió/suspensió (no se'n poden donar més detalls perquè es va extreure en bloc amb la terra que el rebria i que el recobria, per evitar que es desmuntés per les fissures que presentava, i està a l'espera de mostreig i restauració) i 2 fragments de ceràmica a mà, un de vora (figura 39) i l'altre de cos, de coccio mixta, fase inicial reductora i final oxidant. El fragment de paret prové de la façies g, la part cendrosa de 104.

Figura 39. Nivell 104 n°35. Ceràmica a mà. Vora.

El nombre d'elements presents en cada nivell fa que tan sols sigui possible apuntar algunes observacions sobre el registre ceràmic i vitri de cadascun d'ells. Els elements presents al nivells 101 i 102 estan relacionats amb l'ús de la cova durant el segle XX i inicis del segle XXI, i amb les intervencions realitzades durant el procés de museïtzació i la fase d'utilització com a cava, polvorí i cultiu de xampinyons, respectivament. La presència de fragments d'obra ceràmica massissa de construcció al nivell 103 fa pensar que aquest nivell, tot i contenir majoritàriament restes prehistòriques, es disposà o, com a mínim, patí remobilització o intrusions en època històrica. El fet que no puguem datar els fragments de ceràmica de construcció fa que no ens sigui possible concretar en quin moment es produí aquest fet. Pel que fa al nivell 104, tan sols podem apuntar que les restes pertanyen a recipients ceràmics de mida petita/mitjana, i que tots han passat per una fase inicial de coccio reductora i una fase final de coccio oxidant.

III-5. ELEMENTS METÀLLICS

Els objectes metàl·lics es limiten a un clau de ferro, recuperat al nivell 102, i tres puntes de bala, dues de ferro i una amb coberta de coure i ànima de plom, procedents del nivell 201.

Les tres bales són del calibre 7,92 mm, per fusell Mauser. Probablement les dues bales de ferro són de fabricació txeca, i la de coure i plom de fabricació espanyola. La seva presència a la cova es relaciona amb l'ús de la cova com a polvorí durant la guerra civil espanyola de 1936-1939. Es tractaria de material abandonat que, posteriorment, un cop finalitzada la guerra, va ser desmuntat per aprofitar-ne la pólvora i reciclar el coure de les beines.

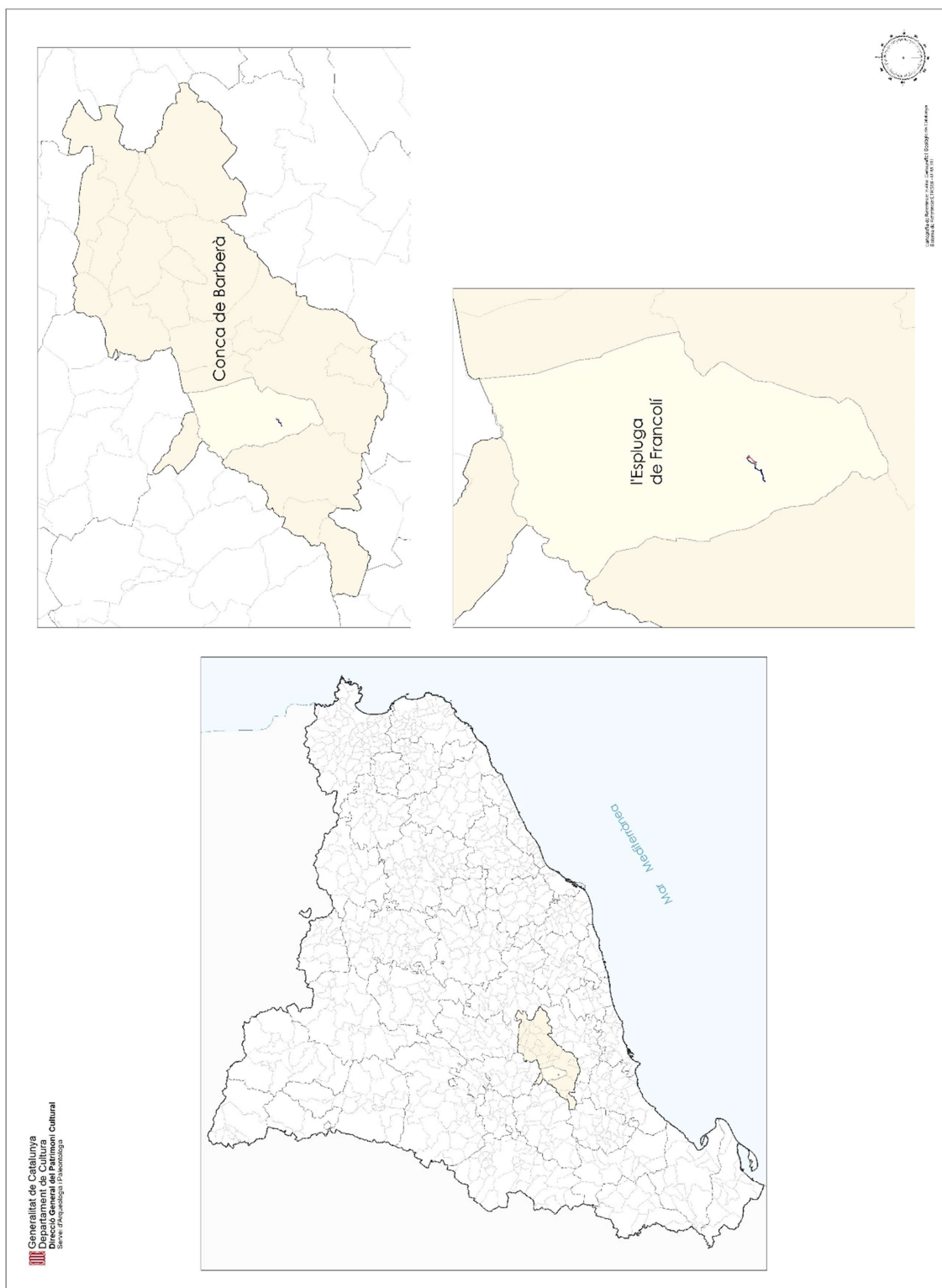

Figura 40. Plànol de situació de la cova de la Font Major.

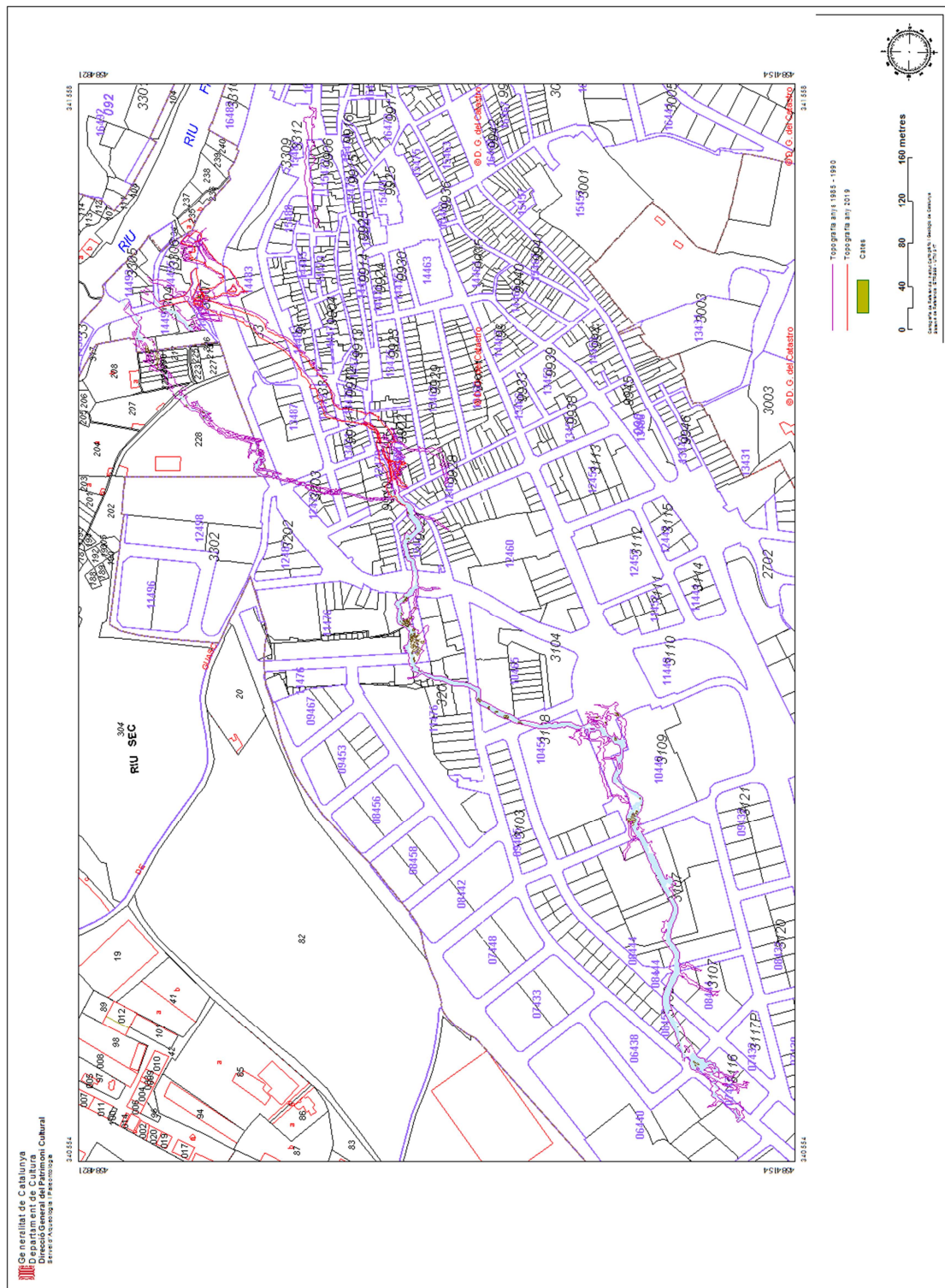

Figura 41. Planta de la cova de la Font Major sobre el plànol cadastral.

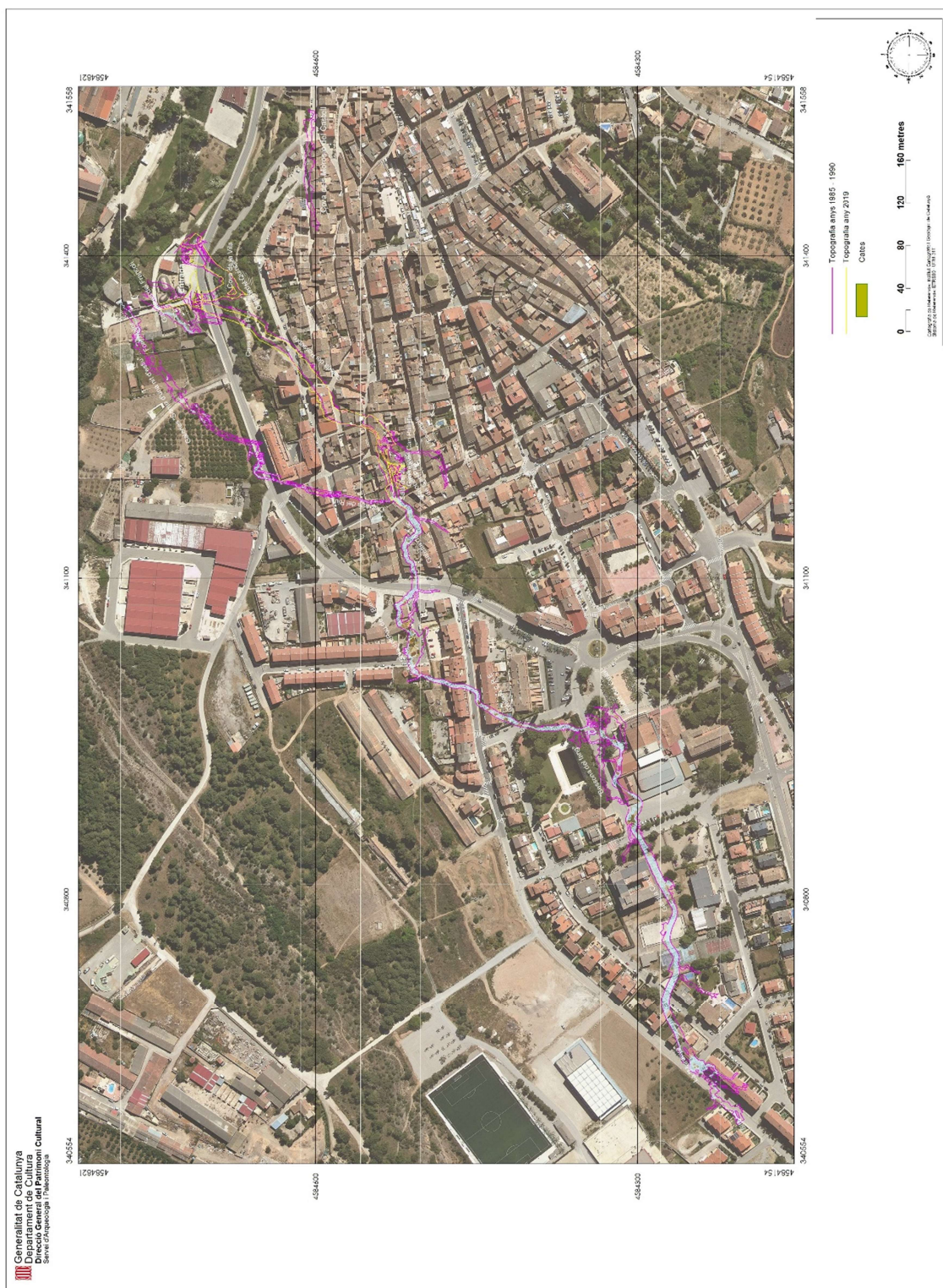

Figura 42. Planta de la cova de la Font Major sobre ortofotomapa..

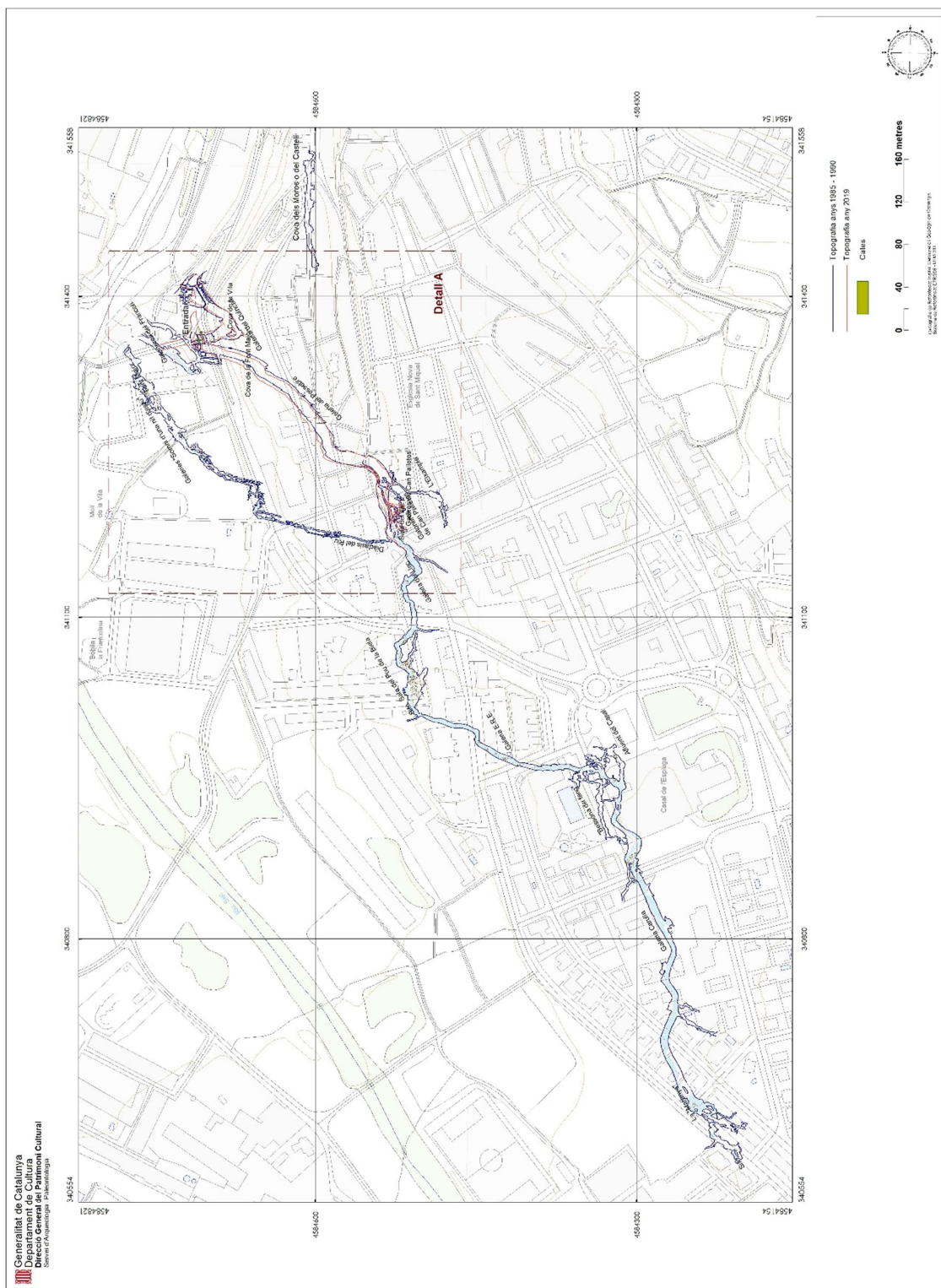

Figura 43. Planta de la cova de la Font Major sobre plànol topogràfic.

Figura 44. Detall de la planta de la cova de la Font Major, entre les boques i la sala del Llac.

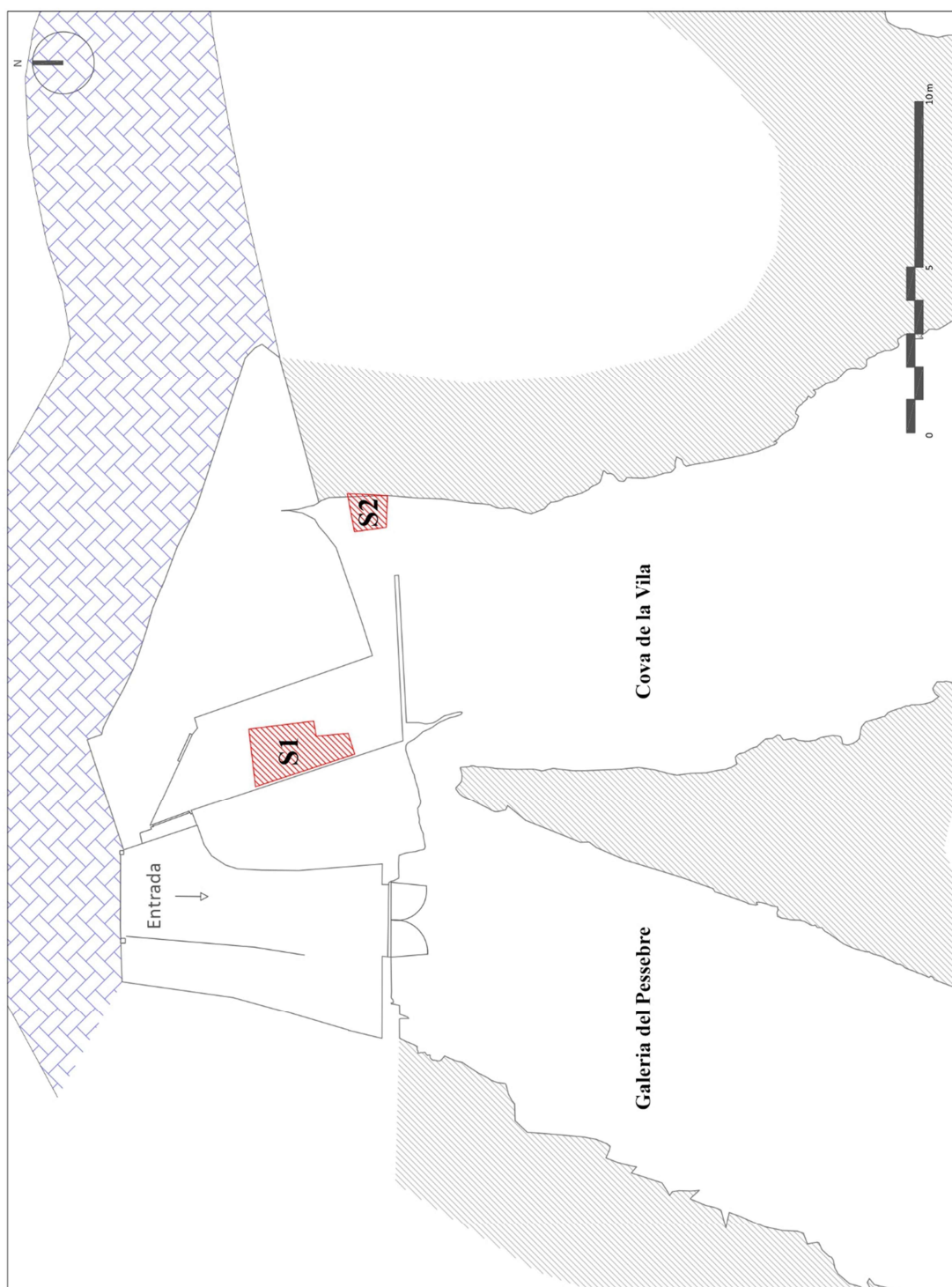

Figura 45. Planta amb la situació dels sondeigs S1 i S2. Campanya de 2019.